

PAGINI ALESE

17/1936 B. SERIE
NOUĂ № 11-12

I. BUDAI DELEANU

TIGANIADA SAU TABĂRA TIGANILOR

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE
ION PILLAT

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”

Inventar
Inv. A. 44.742

PAGINI ALESE

SERIE NOUĂ

No. 11-12

I. BUDAI DELEANU

ȚIGANIADA
SAU TABĀRA ȚIGANILOR

EDIȚIE INGRIJITĂ

DE

ION PILLAT

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

8177 — 985

ȚIGANIADA LUI I. BUDAI-DELEANU

Există opere, ca și ființe, menite să aibă un destin straniu. Scrisă pe la sfârșitul secolului al XVIII „Țiganiada” n'a fost tipărită decât pe vremea „Junimei” și a poezilor lui Eminescu, atunci când formula literară pe care o reprezinta era depășită de mult și nu mai putea însemna ceeace normal ar fi reprezentat publicată la începutul veacului trecut.

Ea a dormită deci în paginile prăfoase ale „Buciumului românesc” încă douăzeci de ani, cu tot entuziasmul naiv al unui Aron Densușianu din „O muză cenușăreasă”, fără a trezi interes mai viu în conștiința literară a neamului românesc. Au trebuit să vină, cu un veac nou, preocupări noi de trecutul nostru literar și un gust mai temeinic pentru producțiile înaintașilor, ca rând pe rând cercetătorii de talia unui N. Iorga, Ovid Densușianu și G. Bogdan Duică să reușească a zugrăvi în lumina ei adevarată o operă poetică a cărei valoare și însemnatate nu pot fi exagerate și al cărei singur, dar decisiv cusur, a fost faptul că fiind manuscrisă n'a putut fi generatoare de influențe și de idei.

Astăzi chiar când avem mai multe ediții populare complete ale „Țiganiadei” și când sârguința D-lui G. Cardaș ne-a dat o ediție critică a celui de-al doilea manuscris al poemei, versiune diferită de cea publicată de Teodor Codrescu — dacă cunoștințele noastre despre „Țiganiada” și viața autorului ei, s'au înmulțit, cred că nu mă însel mult spunând că numărul cititorilor n'a sporit în aceeaș măsură. Faptul să nu ne mire, căci citirea „in-extenso” a miilor de versuri ale poemei întregi, nu e lucru tocmai ușor. Cititorul neprevenit riscă,

aşa cum se întâmplă cu unii vizitatori de muzeu lipsiţi de călăuză sau de cunoştinţele necesare, să treacă nepăsător pe lângă cele mai frumoase pagini, obosit de lungimile altora şi încurcat oarecum de desfăşurarea complicată a unor acţiuni paralele, destul de greu de urmărit. Şi e păcat ! Căci nu există în toată literatura română — îndrăsnesc s'o spun — o operă poetică de o atare mărime în concepție şi de o astfel de putere în realizarea ei, ţinând bine înțeles seama de greutăatile şi de cerinţele genului literar şi a epocii căreia aparține.

De aceea ediţia noastră diferă fundamental de celelalte. Nu am voit o ediţie completă, ci o *ediţie reprezentativă* a „Tiganiadei”; am renunţat bucuros la cantitate ca să căutăm în schimb *calitatea* textului; am urmărit înainte de orice să dăm cititorului modern posibilitatea să guste aşa cum trebuie opera lui Budai-Deleanu, în *paginaile ei cele mai frumoase şi mai pregnante*. Dar ca bucătările acestea să nu apară fragmentare şi spre a uşura cititorului integrarea lor în ansamblul operei precum şi analiza acestoria, nu ne-am sfii să facem un rezumat minuţios şi foarte complect al întregiei poeme. Apoi spre a permite cititorului, dornic de iniţieri mai substanţiale, să se documenteze, am reprodus părerile autorizate ale Criticei şi ale Istoriei literare, precum şi „Prologul” şi „Epistolia închinătoare” atât de interesante, ale autorului.

Cu „Tiganiada” I. Budai-Deleanu şi-a propus să creeze pentru limba română un gen nou poetic şi, totodată, un model literar. Acest ardelean, şcolit la Viena şi trăit într'un mediu cultural deosebit, cunoscător adânc el însuşi al literaturilor clasice şi al capodoperilor literelor germane, italiene şi chiar franceze — fenomen mai rar la ardelenii de atunci — a încercat să ne dea o mare poemă eroico-comică „vrând a forma şi a introduce un gust nou

de poesie românească... să se învețe tinerii, cei de limbă iubitori, a cerca și cele mai rădicate și mai ascunse desisuri a Parnasului, unde locuesc mușele lui Omer și a lui Virgil !”, căutând să facă pentru limba noastră „aceeaș poesie, mai rădicată și subțire cum se află la alte neamuri”.

Pentru o astfel de întreprindere : făurirea însăși a temelii literaturii noastre viitoare, Budai-Deleanu — în sărăcia cumplită a poeziei noastre de atunci (să nu uităm că suntem pe la 1800 !) — a săvârșit o adevărată minune : nu numai de intenții, dar și de realizări. Cu o intuiție genială el a înțeles că desvoltarea poeziei române trebuia să pornească dela două isvoare armonios îmbinate într'un tot original : dela isvorul strein clasic și dela isvorul autohton popular. Una din aceste influențe este epopeea clasică greco-latiană (în special *Batracomiomahia* a lui Homer, Virgil și Ovid), cu marii ei urmași din Renașterea italiană : Tasso și Ariosto — sau chiar de mai târziu : Tassoni (*La secchia rapita*) și Voltaire (*La Pucelle d'Orleans*) ca să nu pomenim de contemporanii poetului nostru, dela Viena : un abate Casti (*Gli animali parlanti*) sau un Aloys Blumauer și *Eneida* sa ; la care trebuie să adăogăm : pe Boccacio și povestitorii florentini (vezi : „Satana în mănăstire”) pe Milton din *Paradisul pierdut* (vezi „Satana răsvătitul”) și pe Cervantes din *Don Quihote* (vezi tot episodul cu Becicherec Iștoc din „*Tiganiada*” și tot poemul *Trei Viteji*). Cealaltă influență, de o egală importanță, deși pusă mai puțin în relief de Budai Deleanu și de comentatorii sei, se arată a fi folklorul și poezia noastră populară (vezi de pildă fragmentul pe care l-am intitulat „o zicală”).

Dar Budai-Deleanu n'a știut numai în jurul unui subiect original și de un comic autohton : *Țiganii* și pățaniile lor, să contopească definitiv

formele și modelele literare, venite din afară, cu seva cântecului nostru băstinaș — ci a mai reușit o sinteză și mai grea: a desăvârșit o operă clasică prin mijloacele unui realist. El a dat astfel „Tiganiadei” viața, coloarea și savoarea care lipsesc din epopeele edulcorate ale unui Voltaire sau ale unui Tassoni, ca să nu mai vorbim de Casti sau de Blumauer — regăsind, bineînțeles păstrând toate proporțiile, ceva din puterea și din simplitatea homerică. O pildă ar putea fi: „defilarea ceteilor tigănești” sau „moartea lui Tandaler”.

Realismul popular al limbei întrebuițate de poet; justețea caracterizărilor diferitelor tipuri întâlnite în timpul acțiunii; complexitatea și paralelismul acestei acțiuni, de fapt tripartită și perfect echilibrată (vezi analiza poemei); îmbinarea de umor omenesc, de satiră socială și națională (vezi satirizarea călugărilor sau a nemesisului ungur Becicherec, despre care autorul spune: „cei din țeara noastră muntenească puțin vor înțelege, iar Ardeleanii, pentru care se vede a fi scrisă, vor înțelege foarte bine”); prisosul autentic de viață ce pulsează în tot poemul, transformându-l adesea, peste epoca de convențiune a lui Vlad Tepeș, într-o necruțătoare înfățișare și biciuire a oamenilor și a moravurilor contemporane din epoca fanariotă a Principatelor (vezi în special „chieful boieresc” și apoi tot pamphletul grozav contra claselor diriguitoare de pe vremi, dela pag. 76—78) — totul face din „Tiganiada” o lectură pașionantă pentru un cititor prevenit și îi dă totodată adâncul regret că opera lui Budai-Deleanu — ca și a lui Dimitrie Cantemir dealtminteri — n'a putut îndrumă aşa cum s'ar fi cuvenit, poate aproape cu un veac mai de vreme, literatura noastră pe adevăratele ei căi clasice și românești.

NOTIȚĂ BIOGRAFICĂ ȘI BIBLIOGRAFICĂ

Ion Budai-Deleanu s'a născut la Cigmău, lângă Murăș, (jud. Hunedoara) probabil pe la 1760. Fiu de preot, a fost destinat carierii preoțești. A studiat teologia la Blaj și Viena. După terminarea studiilor ocupă funcția de psalt la Biserica Sfintei Barbara din centrul Vienei, biserică înzestrată cu o bogată bibliotecă pe care poștul o utiliză cu folos.

Era pe vremea împăratului Iosif II, monarc luminat și liberal, cu idei foarte înaintate pentru epocă, și care adunase în jurul curții de la Viena un cerc de literați ce numără pe poetul italian Metastasio, abatele Casti și alții. Tot la Viena a cunoscut și operile, atunci la modă, ale poetului Aloys Blumauer. După propria mărturisire din prefața „lexiconului românesc-nemțesc” el se afla la Viena pe la 1782—83 și a stat acolo vre-o 5—6 ani. „Iosefinist” liberal ca și Petru Maior, ca și G. Șincai, reîntors în Ardeal, la Blaj, nu se hirotonisi preot, nici nu putu rămâne în țară, din cauza neînțelegerilor avute cu arhiecatolicul și reacționarul episcop unit Bob. Budai-Deleanu fu nevoit să fugă și să se înstreineze ca să nu fie „în sămbără”, cu „nevrednicii de nume românesc ce s'au încriubat la Blaj... și prodese binele de obște a poporului făcându-se organ vrăjmașilor spre avilirea lui” cum o spune într-o scrisoare către P. Maior. Părăsind Blajul, pleacă în Galicija, unde îl găsim mai întâi secretar de tribunal provincial și apoi „chesaro-crăiesc sfetnic” la Lemberg (Liov) pe lângă tribunalul Galiciiei, de care depindea pe atunci și Bucovina.

Acolo, în Galicija a rămas până la moarte. Data morții sale ca și a nașterii e controversată. D-l Prof. Ovid Densușianu o fixează pe la 1830 — D-l G. Cardaș, în documentata introducere la noua ediție a „Tiganiladei” publicată de dânsul, indică însă data mai precisă de 24 August 1820, adăogând: „A dus o viață de neplăceri materiale și deci a muncit tot timpul cu o râvnă vrednică de imitat, n'a avut parte să-și vadă un volum tipărit. Opera lui este foarte vastă și variată: Novator în poezie, în gramatică și în alte opere de filologie, el este primul, sub îndemnul căruia apare cea dintâi revistă românească”.

Manuscisele lui Ion Budai-Deleanu, rămase după moarte ginerului său, Ludovic Lewandowski, au trecut în 1868 în mâinile lui Asachi la Iași și pe urmă în biblioteca Muzeului din București, de unde au ajuns în păstrarea Academiei Române. Ele sunt numeroase și diferite. Lucrările sale filologice, ca de exemplu *Temeurile gramaticei românești* și *Dascălul românesc pentru temeuriile gramaticei românești* sau prefacerea lor în latinește și vasta sa operă lexicografică, în care Budai-Deleanu susține alături

de școala ardeleană latinitatea limbei noastre, ca și lucrările sale istorice și etnografice: *De originibus populorum Transylvaniae; Scurte observațiuni asupra Bucovinei* (tradusă din limba germană și publicată de G. Bogdan-Duică în *Gazeta Bucovinei*, în 1894 și altele, nu mai oferă astăzi interesul pe care l-ar fi avut tipărite de autor tiind el în viață.

Opera literară cuprinde în manuscris două versiuni a *Tiganiadei* și poemul fragmentar *Trei Viteji*. Necunoscută pe tot timpul vieții autorului, *Tiganiada* n'a ieșit la iveală decât mult mai târziu, în 1877, când Teodor Codrescu tipărește pentru întâia oară prima redacție a poemei, după ce publicase în 1875: „Prologul,” și „Epistolia Închinătoare”, în anul I și II al revistei *Buciumul Românesc* din Iași. Această ediție a servit de bază celor viitoare, anume ediția Virgil Oniț: *Tiganiada sau Alexandria îgănească*, (Brașov, Editura Librăriei Ciureu, 1900), „din nou scoasă și pe înțeles întocmită de V. O.” și al cărui text suferă numeroase schimbări și omisiuni față de original; ediția „Bibliotecei pentru toți” (Gh. Adamescu) editia „Cartea noastră”, cu o introducere luminoasă de G. Bogdan-Duică, publicată în Sibiu, la 1930, care ca text reproduce însă ediția Oniț. În 1925, D-l G. Cardaș a publicat în „editura Casei Școalelor” pentru întâia oară *Tiganiada* în a doua versiune, lipsită de episodul lui Becicherec Iștoc, dar în schimb mai unitară ca acțiune și mai desvoltată. În sfârșit patru cântece scrise din *Trei Viteji* cu subtitlul: *Poem satiric* (o adaptare a lui *Don Quijote* de Cervantes, care nu este decât desvoltarea episodului lui Becicherec Iștoc, din *Tiganiada*, prima versiune; episod scos de autor în versiunea a două a poemei) a fost publicată abia după 1925, în „Biblioteca Universala” No. 154—155, ed. „Ancora” cu o prefată de Em. C. Grigoraș. Cine va dori să cunoască mai bine *Tiganiada* și viața autorului ei va putea consulta cu folos pe lângă *Introducerea citată a lui G. Bogdan Duică și documentatul său studiu publicat întâi în „Convorbirile Literare”*: *Despre Tiganiada lui Budai-Deleanu: Partea I. Înrăuririle germane*, Buc. 1902; studiul introductiv al d-lui G. Cardaș la ediția nouă a *Tiganiadei*; iar în ce privește influențele italiene, lucrarea D-lui Prof. R. Ortiz: *Per la Storia della cultura Italiana în Rumania* Buc. 1916; precum și lucrările și studiile D-lor Profesori N. Iorga, Ovid Densusianu și Mihail Dragomirescu. Cel dintâi care a analizat și a pus în lumină poema lui Budai Deleanu a fost Aron Densusianu, în 1887, într'un studiu critic intitulat: *O muză cenușăreasă*.

In ediția de față am urmat pentru citatele din *Tiganiada*, ca mai cunoscută și mai interesantă, versiunea Codrescu; pentru *Prolog* și *Epistolia Închinătoare* însă, m'am luat după textul mai complet al ediției Cardaș, adăogându-i, la locul lor cu litere italice, pasagiile caracteristice din prima versiune care nu se află de căt în paginile *Buciumului Românesc* (Anul I, 1875).

CÂTEVA PĂRERI DESPRE ȚIGANIADA

N. Iorga : „Budai Deleanu, cel mai viguros dintre poetii ardeleni.... și propusese a deschide prin *Țiganiada* sa o cale nouă poeziei românești și se simția în stare a îndeplini acest rol de promotor prin cunoștințele sale literare și prin puterea poetică ce-și simția. El desprețuiește poezia ușoară, poezia de ocazie, gluma sau complimentul rimat, povestea pentru popor, traducerea. Nu va da deci „cântări de uliță, de crășmă și țărănești”, lungi psalmodii ca ale lui Vasile Aron, nimicuri strălucitoare, fără consistență pe care o dă o formă clasică, precum erau ale liricilor din principate. Ambiția sa se ridică mai sus.... Va întrebuița deci forme poetice necunoscute înainte de dânsul, va stabili împărțiri clasice, va introduce tipurile, acțiunea tradițională, podoabele, vestmântul antic al epopeei eroi-comice.... Multe din glumele poetului nu țintesc numai la defecte generale ale omenirii, ci la anumite neajunsuri sau nedreptăți care se întâlnesc în timpul său și de care neamul său sufere. Ne-a supus-o de alt mintrelea el însuși în Prefață.... E de mirare la acest Ardelean, născut în părți unde nu se vorbește o limbă curată, caracterul general, lipsit de particularități dialectale, al scrierii sale.

(*Istoria Literaturii Române în Secolul al XVIII*, Vol. II, 1901).

Ovid Densușianu : „Caracterizările bine prinse, redate în linii vii, arată spirit remarcabil de observație și pricepere în alegerea expresiilor care fixează figurile și situațiile. În tot poemul său Budai Deleanu dă dovada că era un adânc cunosător al oamenilor și impresiile pe care le culegea din stările de la noi știa să le transforme în valori literare. Pe lângă însuși firești se vede și cultura de scriitor căstigată prin adâncirea operelor clasice, aşa că avem o pildă concretă de ce ar fi putut îmbogăti literatura noastră dacă mișcarea inaugurată de latiniști ar fi fost lăsată să se dezvolte în toată amplitudinea ei și ar fi fost condusă de înalte preocupări literare.

La Budai Deleanu găsim însă și altceva ce-i dă o notă de superioritate față de alți scriitori din vremea lui. Dânsul nu a rămas strein nici de ce era al nostru exprimat în literatura populară — adevărata literatură de acest fel, nu prelungirile ei sарbede ori parodiile. De mai multe ori îl vedem amintind „cântecele, basnele țărănești” din care spunea că a luat unele elemente. Inspirația clasică întâlnindu-se cu ce era al nostru, ieșit din sufletul poporului, și contopindu-se într'un tot fără să facă impresia de ceva artificial — iată o nouitate la care nici un alt scriitor de ai noștri nu se gândise până la Budai Deleanu.

Și — calitate tot așa de remarcabilă a acestui poet multă vreme nesocotit — limba în care și-a scris el poemul e plină de vigoare, expresivă, bogată, turnată se vede din grija de a nu rămânea la ce e prea obișnuit, prea fără relief. Chiar în întocmirea versurilor, pe care spune că le-a alcătuit „după gustul italic-nesc”, Budai Deleanu arată de obicei o îndemânare ce surprinde în lipsa, acum o sută de ani, a unei tradiții literare în această direcțiune. (*Literatura Română Modernă*, Vol. I, 1920 — curs predat în anii 1900—1901).

G. Bogdan-Duică : „Idea de-a transpune satira să și comicul său într-un mediu vrednic s'o poarte, este de aceeaș origine populară. Se știe satira despre Tiganii cari și-au zidit biserică din caș etc...., și cum, de foame, s'au grăbit să și-o mănânce. La Budai Tiganii zidesc un stat se ceartă pentru felul de a-l întocmi și-si mânâncă statul, adică și-l dărâmă. O idee populară pur comică deveni la el serioasă-satirică... Față de astfel de întâmplări și figuri, Budai avu nevoie de un erou, căruia să-i atrbuie, prin contrast, toate însușirile de laudă ce nu le putea întrupa în Tiganii săi... Deci Tepeș este eroul, lașii comici sunt Tiganii; de-aici răsări și subtitlul operei: poemă eroi-comică.

Ca fel de poet Budai este un *realist*. El descrie precis, clar și concentrat toate întâmplările și figurile ce-i trec prin minte, care-i picură în condei. Bine-i să însemnez și că el își dă seama de această forță a sa. El zice de pildă: „Aici se vede *ca tipărită firea Tiganilor*”... De aceea și în dialoguri vorbele spuse în gura persoanelor sunt potrivite cu firea lor. „Caută a lua aminte că poetul, în voroava sa de obște, se ține *pretuindene de chipul vorbei de obște și întrebuinteață cuvintelor obștite între țărani*”. Intr'adevăr așa este: *I. Budai-Deleanul a voit și a reușit să desvoalte o limbă literară întemeiată pe stilul popular*, din care, din când în când, a rupt vorbe de un arhaism și interesant și tăios”.

(*Introducere la „Tiganiada”*, 1930).

Mihail Dragomirescu : „Este incontestabil, pentru oricine pipăe lucrurile mai de aproape, că *Budai-Deleanu* — cu toate imperfecțiile formale inerente unei limbi care până la dânsul nu avea un stil poetic cult — a dat literaturii universale cea mai poetică — și deci cea mai isbutită din punctul de vedere al fondului — epopee eroico-comică, *Tiganiada*. Cu toată perfecția formală, nici „Batracomiomahia”, omerică, nici „Secchia rapita” a lui *Tassoni*, nici „Le lutrin” a lui *Boileau*, nici chiar „Reineke Fuchs” a lui *Goethe*, ne cum ireverențioasa „La Pucelle” a lui *Voltaire*, nu i se pot opune din punctul de vedere al complexității adâncimii și adevărului concepției, și mai cu seamă al puterii de caracterizare comică. Toate influențele streine ce întâlnim în această poemă (ca și cele din literatura poporană) sunt elemente secundare și admirabil topite în concepția originală a poetului nostru. (*Între Literatura Cultă și cea Poporană, „Flacăra” No. 8, Anul VII, 1922*).

TITLUL ȘI SUBIECTUL ȚIGANIADEI

Țiganiada sau tabăra țiganilor. — Poemation eroi-comico-satiric, alcătuit în douăsprezece cântece, de Leonachi Dianeu *). Imbogățit cu multe însemnări și luări aminte critice, filosofice, istorice, filologice și gramatece, de către Mitru Perca **) și alții mai mulți, în anul 1800.

SUBIECTUL POEMEI

Țiganiada ne înfățișează o poemă eroi-comică, în care se descrie o expediție a Țiganilor, organizați în oaste aparte de către Vlad Țepeș, Domnul Munteniei, în contra Turcilor năvălitori ai Sultanului Mohamed.

Răsboiului dus de către Voevodul român și expediției țigănești se adaogă două acțiuni secundare împletite dibaci cu acțiunea principală. Anume: deoparte lupta Sfinților, veniți întru ajutorul creștinilor, împotriva Dracilor cu Satana în frunte, care sprijină pe pagâni; iar pe de alta episodul nemeșului ungur Becicherec Iștoc din Uram Haza, pornit călare pe mărțoaga Ducipal și urmat de sluga sa credincioasă, Haicu (frătuțul Bucur), în căutarea iubitei Anghelina răpită — crede el — de

*) Anagrama lui Ion Deleanu.

**) Anagrama lui Petre Maiur.

smei, episod care reamintește mult romanul celebru al lui Cervantes, cu Don Quihote, călare pe Rosinanta și urmat de fidelul său scutier Sancho Pansa, pornit să desrobească pe Dulcineea.

După felurite peripeții unele eroice : luptele lui Țepeș și a Românilor cu Turcii, altele hazlii : pățaniile Țiganilor fricoși și neroziile nemeșului fudul, cele trei acțiuni se rezolvă prin isbânda lui Țepeș și a Sfinților asupra Turcilor și a Dracilor ; prin incapacitatea Țiganilor, scăpați de unele încercări la care le supune Vlad-Tepeș de a-și întocmi un stat, aşa cum îi îndeamnă Satana, căci se ceartă și se bat pentru alegerea căpeteniei lor ; și în sfârșit prin reîntoarcerea la el acasă — ca Don Quihote — a lui Becicherec Iștoc după ce dă peste Țigani, e în primejdie de moarte, scapă și află că Anghelina a murit.

Dacă mai pomenim și de romanul de iubire a Tânărului țigan Parpangel pentru Romica, de ispитеle Satanei, care nu se dă în lături să ia și chip de muiere numai ca să îndemne la păcat o întreagă mânăstire de călugări, de eroismul boierului român Arginteanu, de vitejia lui Tandaler Țiganul, de atâtea figuri bine reliefate — ne putem da seamă de bogăția de motive și de acțiune ale acestei poeme, unice în literatura română.

REZUMATUL ȚIGANIADEI

Cântul I.

1. Urmând marile modele clasice, autorul invocă Muza care a inspirat lui Homer „Batrachomio-machia” și expune pe scurt planul poemului proiectat.

2. Constantinopolul a căzut pe mâna Turcilor. Profitând de desbinarea creștinilor, păgânii își îndreaptă gândul de cucerire spre Țara Românească.

3. Vlad Țepeș, pe atunci Domnul Țării și „vrednic un erou ca să se chieme”, stă dușmanilor împotrivă.

4. Sultanul Mohamed al II-lea, pornește cu gloate păgâne nenumărate, dar Țepeș nu se înfricoșează.

5. Vlad se gândește ce să facă spre a împiedica pe Țigani — mulți pe atunci — ca să nu-i fie lui spre pagubă, iar Turcilor spre ajutor, spioni și călăuze.

6. Vlad-Vodă dă poruncă să se strângă toți Țiganii la un loc. Oastea lor se adună nu departe de Cetatea Neagră, între Alba și Flămânda. Autorul descrie aici, în stil homeric și pe larg, defilarea în fața lui Țepeș a cetelor țigănești în frunte cu căpeteniile lor.

7. Domnul muntean vorbește Țiganilor, le spune că le-a dat loc de așezare la Spăteni, între Bârbătești și Inimoasa. Apoi îi îndeamnă, dacă îi atacă pe drum Turcii, să se împotrivească bărbațește. Le dă de-ale mâncării și de-ale băuturii „ca mai dragi armele să le fie”.

8. Tiganii mulțumesc Domnului pentru daruri, dar îi cer — arătându-și dela început vitejia — oameni de pază împotriva dușmanilor. Țepeș le dă să-i apere la nevoie călăreți din garda domnească.

9. Vlad bate pe Turci, intrați în țară, făcând golul în jurul lor și lovindu-i pe rând. Mohamed găsește Târgoviștea pustie și se oprește acolo.

Cântul II.

1. Autorul, părăsind acțiunea principală și satira Țiganilor, ni-l înfățișează, cu scopul de a ridicula fudulia neroadă a nobililor unguri din Ardeal, pe Becicherec Iștoc, nemeș din Uram Haza, dar de neam țigănesc. (O localizare ardelenească a lui Don Quihote).

2. Cititul îl zăpăceaște pe Becicherec, care nu mai visează decât fete de împărat și Ilene Cosânzene și care cade în grea melancolie la gândul că Anghelina, fosta lui ibovnică din junie, a fost furată de smei.

3. Becicherec Iștoc se gătea să plece la luptă împotriva SMEILOR, din a căror ghiară vrea să-și scape iubita. Autorul descrie — urmând pilda lui Cervantes — cum nemeșul îmbracă o cămașă veche de zale, „în loc de coif, chivără mițoasă”, și cum se înarmează cu o sabie ruginită găsită în pod, cu un scut și cu o suliță.

4. Sluga lui Iștoc, „Bucur Frătuț se chiamă”, se miră de nebunia ce i-a cuprins stăpânul. Încearcă să-l înduplece să nu plece, dar asta îl aprinde și mai tare pe Iștoc, care înfuriat, vrea atunci să-și înjunghie „învârtind sabia goală”, sluga spăimântată.

5. Iștoc și Frătuț o pornesc la drum. Nemeșul călare pe „un armăsar bătrân, şoreciu, cui și coama-i picase și anevoie putea roade fân”, botezat în amintirea Alexandriei : Ducipal ; sluga pe o iapă sură, care „abia se clătea de slăbană”.

6. Revenind la Țigani, autorul ne povestește cum oastea lor, înaintând spre Spăteni, n'are nici un spor la drum, fiecare silindu-se să rămână în urmă lângă carele încărcate cu bucatele dăruite de Vlad. Flămânzii nu se mișcau de foame, sătuii, de prea multă mâncare. Văzând acest lucru bătrânul și înțeleptul Drăghici, „strigă să se adune toți Voivozii și fețele bătrâne”, la cortul lui.

7. Adunându-se sfatul oștirii țigănești, moș Drăghici îi amenință că „dacă nu împlinesc voia Măriei sale” și tot „umblă dormind”, Tepeș îi va tăia. Căldărarul Ghioldan propune și toți îi în partea, să meargă o solie la Vodă, să-l roage să nu fie decât o milă, până la Spăteni ; „să le deie

slobozie dă a face tot trei hodini odată". Drăghici aşează carele cu mâncare înainte și astfel, ca să se ţie de ele, Țiganii își iuțesc pașii.

8. Solia merge la Vodă și acesta le împlinește rugămintea.

Cântul III.

1. Credincios tradiției epice, autorul, introducând supranaturalul, ne arată cum Urgia — zâna răutăților — înfuriindu-se pe Țiganii înarmați, po-goară la Iad, „pe aripi de volburi cu furtună” să ceară ajutorul Satanei, ca nu cumva Domnul creștin alături de oastea țigănească să nu înfrângă pe Turci. „Unde-ți va fi slava și mărimea că ai scornit legea mahometană? ” îi spune ea ca să-l întărîte.

2. Necuratul — după îndemnul Urgiei — ieșe din Iad, învelit într'o pâclă întunecată, scăpând astfel nevăzut de straja Sfântului Ilie și a cetelor îngerești. Se urcă în văzduh de unde vede „de la Ochean și până în Tătărim” și de unde cercetează tot ce se petrece în Muntenia și în tabăra „Faraonilor” ajunsă aproape de Spăteni.

3. În vreme ce Țiganii se odihnesc și se sfătuiesc de luptă, Satana, schimbat în corb, lui Guliman „să cufuri în barbă” și pieri apoi cronicănd. Bătrânul Drăghici vede în această întâmplare semn rău și proorocește nenorocire.

4. Zăgan ursarul aduce vestea că Romica „ha frumoasă”, fata lui Răzvan, a fost răpită. Urmează o zarvă mare între Țigani. Tânărul Parpangel, care „pe ascuns o încrănușă și tocmai într'acea zi cununie și fără de popă era să fie” se ia la ceartă și la bătaie cu Tandaler ce pretindea că a fugit cu vre-un „țângău, pentru care dor va hi simțit și libovie”.

5. Romica a fost răpită din tabără de Satana, care, cu scopul de a zădărnici drumul Țiganilor și a-i încăiera unii cu alții, o ascunsese într'un codru fermecat din împrejurimi, unde copila se trezi într'un palat mândru și poleit. Parpangel în stihuri mișcătoare își plânge iubita și de durere e gata să-și curme singur zilele. Frânt de jale adoarme, dar a doua zi dimineața se trezește fericit cu Romica în brațe. Cu putere drăcească, Satana, ca să-l mângâie, îl adusese în „polata” din codrul fermecat.

Cântul IV.

1. Față de amestecul Satanii, Sfinții hotărăsc ca să nu piară Tara Românească și oastea creștină, să-i ajute. Sân-Medru „pe iapa sa brează” și Sân-Gheorghe pe murgul său pornesc înarmați la îndemnul lui Sân-Nicoară. Pașnicul Sân-Spiridon îi urmează călare pe „asina lui Valaam”, hărăzită cu grai omenesc „drept către Munteneasca Tară”.

2. Mama lui Parpangel, vrăjitoarea Brândușa, pleacă să-și caute fiul, despre care a aflat de la Draci că se găsește cu Romica.

3. Iar turburare în tabără țigănească, unde Satana se ivește — în chip de călugăr de data aceasta — și vrea să-i amăgească pe Țigani. Pe când ei se ceartă dacă se cuvine să pornească înainte spre Spăteni sau să aștepte știri despre Romica, „netezindu-și barba lungă”, pseudo-călugărul îi povătuiește să stea locului căci în curând „nici un Muntean nu va fi în țară”. La aceste cuvinte, se aude tunetul lui Sfântu Ilie „dintr'un alb nor”. Satana dispără. Ingerii „cu săbii de pară... și multă artillerie cerească” dar și cu „Evangelii sfinte”, purced fără zăbavă la bătălie.

4. „Dracu nu doarme!” Prin farmecele Necuratului Parpangel se vede „pe divan de mătase” cu Romica în brațe și o îndrăgește. Fata „s’apără ca și când nu i-ar fi voia și apărându-se îl strâng la sine”. „(Mai nu vrea și mai se lasă” a lui Eminescu). Dar Sfântul Spiridon zărind de sus perechea necununată, face semnul crucii de-asupra palatului drăcesc și îl schimbă în baltă plină de broaște, în care se trezește Parpangel amuțit de spaimă, pe când Romica e dusă de asina Sfântului într’o mânăstire.

5. Sfântul Spiridon — patronul Munteniei — se arată lui Vlad Vodă pe când ținea divan cu boierii săi și îi îmbărbătează spunându-le că lor va fi isbânda.

6. Autorul revine la Becicherec, care se consultă cu Haicu ce drum să ia cel oblu și lesnicios, sau cel strâmt și greu, ca să ajungă mai repede la „Zânele frumoase”. Sfătuit de Fratuțu, (care se visează tot acasă), pornește pe drumul larg ca un adevărat Don Quihote, tăcut, „cu fruntea nălțată și cu o mână pe sold, voinicește”.

Cântul V.

1. Isprăvile lui Becicherec Iștoc nu sfârșesc aici. Ajuns într’un loc sălbatic cu „stânci agrămădite și colțuroase” i se năzare, în dorul său de a-și arăta vitejia, că un copac răsturnat pe care șade o mătă cu ochi scânteietori, e un balaur. Se repede la el — cu toată împotrivirea slugei sale — cu sulița întinsă, dar nemeșul nerod „căzu cât e de lung peste nește lemne putrede”. Când se ridică Becicherec nu mai vede niciun balaur, ci numai o ciobăniță, cățărată de teama lui pe vârful unei stânci și pe care o ia drept zână. Nemeșul o roagă deci într’un lung și înflorit discurs să-i spună unde

se găsește Anghelina „frumoasă — o zână ! — că tine”. Chipul lui Don Quihote ne stăruie și aici mereu în minte.

2. După ce își vine în fire din spaima ce a tras, Haicu amenință cu răsbunarea stăpânului său pe zâna închipuită dacă nu le va da ajutor.

3. Pe când, de la aceste vorbe, Becicherec și Haicu pornesc la ceartă, păcurărița isteață, „principu în ce le stă nebunia”, și-i spuse că le poate da vești despre Anghelina, care se află în viață și sănătoasă într-o sfântă mănăstire. Cearta între nemeș și slugă nu contenește însă. Haicu vrea să-și părăsească stăpânul. După amenințări și vorbe bune, Frătuțu se înduplecă însă și rămâne cu Iștoc mai departe.

4. Reluând firul întrerupt al povestei, autorul ne spune întâlnirea bietului Parpangel, trezit din visul său drăcesc, cu voinicul boier român Arghinteanu, bine înarmat și călare pe un armăsar focos, „viteazul de care oastea turcească tremura toată”. Boier Arghinteanu, adevarat *cavaler rătăcitor* asemenea lui *Rolando furioso* a lui Ariosto, pornit singur să lupte cu păgânii, și nebiruit încă de nimeni, e amăgit de Satana în codrul fermecat, unde ajunge urmărend zadarnic doi Turci care „gonesc o copilă care-l rugă de ajutor și milă”.

5. Aici în codrul fermecat se află o fântână vrăjită cu două isvoare osebite : unul cu apă dulce, altul cu apă sălcie. Cel de pe mâna dreaptă „face dintr'un iepure fricos leu neînvins și viteaz inimos”. cel de pe mâna stângă, „face mintea tâmpă și nătângă, iar toată firea trândă și moale”. Printr-o întâmplare hazlie eroul viteaz bea din apă rea, „lasă calul, armele desbracă” și fugă să se ascundă de groază în codru ; iar țiganul ticălos bând din isvorul cu putere se schimbă în aprig voinic, îmbracă armele boierului „apoi văzându-se călare, nici de-o oaste 'ntreagă frică n'are”.

Cântul VI.

Suntem iar la Inimoasa, în tabăra Țiganilor, care se sfătuiesc de trebuie să pornească mai departe, sau să stea pe loc. Drăghici îi îndeamnă să purceadă, Neagul însă le spune să rămâie „până când nu ne urnește o silă”, căci pot păzi și astfel „porunca domnească”.

2. Țiganii ascultă pe Neagu și rămân locului. Ei se chibzuiesc cum să se bată la nevoie cu Turcii.

3. S'aude de odată că vin Turcii. Țiganii o iau vitejește la fugă și „caută numai la tufă deasă”. Nu erau însă Turcii, ci Țepes-Vodă cu oștenii lui, care, îmbrăcați turcește, voiau să iscodească tabăra dușmană și din greșeală dase peste țigani. Aceștia „grămadă ca oile blânde prin ocoale”, când simt lupul și tremurând de spaimă trimet întru întâmpinarea aşa zișilor Turci pe Neicu cu solie de pace.

4. Neicu roagă pe „domnii Turci” să le fie milă de săraca țiganie, care n'a luat armele de cât de nevoie — Vina e a lui Vlad-Vodă. „Vița țiganească cu toată lumea vrea să hie în pace și zău! că bătălia nu-i place”. Supărat la început, Țepes dă poruncă „să bucine de luptă” dar văzând spaimă și tânguirea Țiganilor și auzind cuvintele solului lor „nu mai poate să se tie ca să nu zâmbească”.

5. Vlad-Vodă iartă de data aceasta pe Țigani, care văd că au fost păcăliți de Români. Neicu însă prinde acum curaj. „De-am fi priceput noi, cum că nu sunteți Turci: doară și moarte se întâmplă”. Vodă râse și „nici nu se mai dede în vorbe cu dânsii” ci își văzu de drum. Episodul acesta în care e ridiculizată cu duh vitejia țiganească e plin de un umor încântător.

6. Parpangel pe vremea aceea, îmbrăcat acum „în haine bune și arme viteze”, rătacea prin codru.

Rupând, în treacăt, o ramură dintr'un tufar, vede mirat că picură sânge din ea și un glas îi spune să se opreasă pentru că acolo zace îngropată Romica pe care o căuta. Răpită de Boroșmândru, fusese apoi prinsă de Turci și chinuită de ei până la moarte. Scos din minti, înebunit de durere, Parpangel „strângând calul în călcâi, aleargă încocace și încolea”, luându-se la luptă cu toate nălucile, nevăzând peste tot de cât „Turci armăti ce vor să răpească pe Romica, Elena Tigănească”. Episodul amintește pe „Orlando Furioso” al lui Ariosto.

7. Povestea ne readuce la pățaniile lui Becicherec și ale lui Haicu, care „lângelit de foame și de sete” își oprește Surana, se trântește pe iarbă și plângându-și zilele, nu mai vrea cu nici un chip să-și urmeze stăpânul. Becicherec îl îmbărbătează „cu niște plăcinte din desagă” și o ploscă mare de rachiу. Impăcat Frătuțul pomeneste de balaur și iar începe ceartă dintre ei.

Cântul VII.

1. Becicherec și cu Haicu se sfădesc acum pe nemeșia unuia și pe iobăgia celuilalt — prilej bun pentru autor să facă procesul nobilimii maghiare și nejustificatelor sale pretențiuni față de iobagii români din Ardeal — totul pe un ton de glumă, dar usturătoare. Pe când se ceartă ei, năvălește călare și cu sabia în mâna Parpangel. În nebunia lui îi ia drept răpitorii Romicei și dintr-o lovitură sdravănă crapă în două chivăra lânoasă și rănește pe Becicherec la cap. Haicu sare în ajutorul stăpânului, și îl scapă de furia lui Parpangel, pe care nemeșul îi ia drept un smeu groasnic. Ca să răspătească vitejia Frătuțului — ca și Don Quihote îmbrăcând cu arme de cavaler pe scutierul său

Sancho Pansa — Becicherec îl face din iobag, fecior de curte. Apoi împăcați iau împreună drumul înainte care-i duce în preajma taberei țigănești.

2. Țiganii — deabia venindu-și în fire din zăpăceala în care-i vârâse Vlad-Vodă — se simt acum după primejdie, plini de ifos răsboinic. Tocmai atunci se pomenesc cu Turcii adevărați „tocma în față”.

3. Țiganii, socotind că-i tot Vlad cu oștirea să îmbrăcată turcește, care vrea să-i cerce și „să-și mai facă o șagă” cu dânsii, dau năvală asupra Păgânilor. Avantgarda turcească comandanță de Omar, văzând atâtă gloată și pe deasupra și pe Parpangel, din întâmplare pribegie pe-acolo, și îmbrăcat ca viteazul Arghineanu, îndată bat în retragere spre grosul armatei.

4. Între timp Becicherec și Haicu dau și ei de tabăra Țiganilor, unde sunt în primejdie să fie bătuți. Cuvintele violene ale slugii, îi scapă însă și Țiganii înfricoșați li se închină.

5. Norocul Țiganilor: tocmai când Omar cu toată ordia era să-i împresoare, Vlad Vodă cu ceata sa dă năvală fără veste, taie și spulberă pe Turci. Dar Țiganii închipuindu-și că Domnul își râde de ei și poate are gânduri ascunse să-i lase pe mâna Turcilor, se adună la sfat. După ce vorbesc Dragomir și Balaban, se ridică Tandaler să le spună că mai bine decât să stea în voia întâmplării, când lucrurile se pot schimba și Vodă Vlad poate să fie răpus de Turci, ar fi ca din oropsiți să ajungă fruntea țării și alegându-și unul dintre ei „peste voevozi capul cel mai mare”, să-și caute loc de moșie „care de acum să se numească chiar și curat Țara țigănească”. Toată adunarea „cu mare bucurie” îi întărește cuvântarea.

Cântul VIII.

1. Intr'un impresionant și întunecat tablou și în versuri pline de o armonie gravă, autorul ne descrie tainele nopții blestemate. Satana bucurându-se în Iad de muncile făpturilor osândite, e totuși chinuit de amintirea „pierdutului vecinic bine”, când o asemănă cu starea sa de azi. Dar cu o mândrie semeată, care reamintește pe Demonul lui Milton din „Paradisul pierdut” dar și pe acela al lui Byron și Vigny — Satana, deși muncit de „această rozătoare și nesuferită pomenire” și doritor în nemurirea sa de moartea isbăvitoare, nu se lasă bătut ci cutează să înfrunte cu trufie chiar pe Dumnezeu. El adună cu un urlet de furie „boerimea Tartarului toată”.

2. Sfatul mai marilor iadului. Indemnați de Satana—Belzebut, hatmanul dracilor și Mamona, vîstierul lor, prin răsboi și bani, vor să strice creștinătatea.

3. După ce vorbește diavolul Asmodeu, „șirretul cel mai mare în astă neagră țără”, și recomandă mai mult decât răsboiul și argintii, — cursele ascunse și înșelăciunea; după ce Velial, Moloh, Val și Velfegor preconizează pe rând ca arme mai tari: otrăvirea de cuget, pofta trupească, „beția și grasa îmbuibătură”, și în sfârșit, fătăricia — Satana se hotărăște să pornească oștirea dracilor în ajutorul Turcilor.

4. Țiganii între timp și-au isprăvit merindele. De aci mare ceartă și supărare între ei. Corcodei și Tandaler sunt gata să se ia la bătaie — când o nouă spaimă îi îngrozește pe toți: Sosirea Turcilor dușmani.

Cântul IX.

1. Poetul, în versuri care prevăstesc „Satirele” lui Eminescu, se tânguește după zilele de vitejii trecute și plânge „cărunta vechime cinstită”. El

biciuște tinerimea timpului său, moale și afemiată, „Alta era junia română pe vremea lui Vlad-Vodă”... „dar a pierit acea voinicie și tu gemi supusă, oh Muntenie !”

2. Vlad Țepeș năvălește tainic, la apusul soarelui, asupra Turcilor și îi bate cumplit. Mohamed abia scapă cu viață. Toată tabăra păgânilor e risipită.

3. Ca să scape de nimicire oastea turcească, Satana le sare în ajutor cu armatele iadului. Ocrotește pe Turci învelindu-i cu o ceață groasă. Dar Sân-Mihai și cetele cerești lovesc pe draci cu „săbii de pară, nemuritoare” pe când „din artillerie începură a împroșca serindare, paracrise, tămâie, moaște sfinte și alte, de care fuge diavolul”. Dracii sunt risipiți, Satana el însuși cade la pământ „ca fără suflet”, pălmuit de Sfântul Arhanghel.

4. Pe când se dă bătălia, o mare turburare domnește în tabăra țiganească. Sgomotele luptelor ajungând până acolo „au spăimântat gloatele viteje țiganești”. Totuși la îndemnul lui Tandaler, ei se pregătesc să se apere împotriva Turcilor. Tandaler, într’o cuvântare plină de un umor cu atât mai puternic cu cât e indirect, învață pe Țigani să se bată cu ochii închiși, căci astfel e mai bine „că nu cauți vrășmașului în față, nici te temi de-a lui înfricosate arme”. Pornesc cu totii strigând : „ura ! ura !” Dar nu întâlnesc pe nimeni până când noaptea îi surprinde într’o pădure deasă, unde se opresc. Dar „uete adânci și strigăte” îi trezesc din somn. Inchizând ochii, după povata lui Tandaler, Țiganiiarmați se reped la luptă.

5. Țiganii se bat groaznic, lovind orbește în ceea ce cred ei că sunt Turci. De fapt „Țiganii dăduse peste cireada de boi îndrăcită” pe care

Diavolii o asmuțiseră împotriva lor. Tandaler apucat în coarne de „un taur de la Moldova”, e svârlit cât colo. Deși vitele însărcinătate fug, Țiganii continuă a se bate între dânsii cu ochii închisi, până ce fișii dau seama, rupti de oboseală, și flămânzi, adorm în pădure.

Cântul X.

1. În zadar se plânge omenirea că Dracul poartă vina smintelor sale — „el numai ajută”... „Dar nu aşa fu cu țigănia, căci aceştia, săracii, nici visase de acele, spre care măestria Satanei, pe încet, pe încet îi trase”. Țiganii ieșind a doua zi din pădure și „zărind câmpia semănată cu trupuri”, își închipuie că ei au tăiat pe Turci învinișii de Români.

2. Neputând suferi înfârângerea păgânilor, Diavolul Asmodeu, îmbrăcând haină și chip de sol turcesc, amăgește pe Țigani. El le spune că nu pe Turci, ci pe Munteni au biruit dânsii; că dacă se află și leșuri de Turci pe câmpie, sunt tot Munteni îmbrăcați turcește de Vlad-Vodă ca să îñsele pe Mahomed; că după înfârângerea lui Țepes, țara a rămas fără stăpân și că Mahomed vrea s-o dea unui Domn nou, pe care să și-l aleagă dânsii din rândurile lor. Gloatele țigănești îl ascultă cu mare bucurie.

3. În acelaș timp Diavolul Mamon, tot ca să ajute pe Turci, ispitește pe Munteni, „luând chipul unei catane bătrâne”, să le prade mai bine tabăra bogată, decât să caute zadarnic să ajungă pe fugari.

4. Mahomed, capul Turcilor, în fuga lui urmat de un singur arap credincios, se ascunde sleit de puteri în desisul unui codru. Dar acolo „i se arată în văzduhul subțire”, chipul înfiorător al lui Hamza,

odinioară trimis la Vlad ca un Capigiu, și care fusese tras în țeapă de Domnul muntean. Urmând arătarea, Sultânul zărește într'o poiană mulțime de turcime „proslăvită în țeapă”. De durere și scârbă Mahomed cade jos. Dar credinciosul său arap îl chiamă iar la viață.

5. Ca să amăgiască și pe boieri, Asmodeu pornește la București. Ii găsește tocmai „la asternută masă : coconițe, coconi și cocoane” împreună cu Dănescu, pretendent la tronul muntenesc și neîmpăcat dușman al lui Vlad-Vodă. Minunat prilej pentru autor ca să ne descrie printr'un anacronism istoric un chief boeresc, de pe vremea fanariotă. Hriza „cântărețul măiestru” rugat de „o Tânără cocoană de dor frântă”, cântă mesenilor „pătană duioasă” a lui Arghir și Ileana.

6. Pe când petrec, vine vesteala neașteptată că Vlad-Vodă bătuse pe Turci. Toți se bucură, numai Dănescu nu. Indemnat de Asmodeu, la Divan, unde „bogat și de mare viță, află la toți auz”, el argumentează boierilor că e o nebunie de a se opune unei puteri „cărei toată Asia i se supune”, că Mahomed se va reîntoarce cu oaste și mai mare și că va robi de tot țara. Ca să hotărască pe boieri Asmodeu ia chip de sol și îi asigură de iertare și de pace din partea lui Mahomed dacă-l părăsesc pe Vlad. Asmodeu smulge boierilor „o scrisoare viclenită” să ducă Turcilor.

Cântul XI.

1. Tocmai când Mahomed, trezindu-se în acea pădure, se hotărăște să se omoare singur amărât de înfrângere, Asmodeu — de astădată în chip de „săhastru turcesc” — îi aduce scrisoarea boierilor, care l-au trădat pe Vlad, și îl îmbărbătează iar.

2. Oprind din nou mersul acțiunii printr'o di-

gresiune, prielnică unei satiri usturătoare a moravurilor călugărești de pe vremea sa, autorul ne povestește cu mult haz cum Satana, ducându-se la o mănăstire de monahi, în chip de copilă Tânără, ispитеște pe toți călugării să pătrundă noaptea în chilia unde dormia.

„Oare putea-va scăpa de sila și de puterea călușărească, întreagă și cu totul curată, această fetită împielită?” se întreabă cu vicleană nevinovăție și cu umor poetul. Din nenorocire pentru Satana, dar din fericire pentru bieții călugări, care ajungând unii peste alții, se bat prin întuneric ca orbeții, — Sân-Spiridon, trecând tocmai atunci pe acolo, cu un semn de cruce face să piară arătarea minciună și aduce pe frații desmeticiți la realitate, „monacii” care „privind la dânsa își uitase mărturiile, ceasuri și condacii”.

3. Viteazul Vlad Vodă „cu cetele sale nespăimântate” taie pe Turci și tot îi fugărește, nedându-le răgaz să mai răsuflă. Dar dacă vede că oastea sa, „din lăcomie fără minte” oprindu-se ca să prade, dă putința Turcilor să scape, — „odihnă porunci să bucineze”.

4. Dumnezeu văzând „cetele iadului amăgind sufletele creștine” și gloatele turcești pregătind peirea lui Tepeș-Vodă, trimite pe archanghelii Gavril și Mihail, cu deosebite porunci. Mihai să poruncească duhurilor osândite să se reîntoarcă în iad. Gavril să vestească pe Vlad că împotrivirea sa față de Turci e zadarnică și că „hotărîri vecinice, nemutate” cer ca poporul român să mai stea „lungă vreme în păgână robie”. Vlad „cu inima înfrântă și creștină” se supune poruncii de sus, și ia drumul pribegiei.

5. E vorba iar, și pentru ultima oară aici, de Becicherec, despre care nu s'a mai pomenit de mult. Pe când el stă de vorbă cu Haicu, poposind

la umbra unui fag, un glas răsună din copac și îl vestește că Anghelina e moartă, să n'o mai caute zadarnic, ci să se întoarcă acasă la Urum Haza. Nemeșul și sluga sa dau ascultare glasului necunoscut.

6. După ce Țiganii se satură bine cu bucatele „cărate din tabăra lăsată”, Asmodeu îi îndeamnă să-și aleagă Domn, în țara pe care o stăpânesc. Lui Tandaler „inima îi coace” de pofta Domniei. El chiamă pe toți bătrâni și voevozii, la dânsul.

7. Tandaler face procesul purtării lui Vlad-Vodă față de Țigani. Ii îndeamnă ca să-și aleagă un Domn de neamul lor. „Până în seară” — le spune el — „putem avea țară și Divan, Vodă și boieri tot de țigan”.

8. Bătrânu Drăghici și înțeleptul Guliman încearcă zadarnic să le arate că aceasta e cu neputință. Dar „atunce toți au strigat: „Crai și țară”!

Cântul XII.

1. Cei proști își închipuie lumea rău tocmai și ar dori în nerozia lor lucrurile pe dos. „Norodul prost, fără de lumină” nu înțelege „legile naturii așezate cu scopul făcătorului mare.

2. Prin gura lui Guliman, autorul face o satiră aspră a Domniei și a boerilor fanarioți, având aerul că-și bate joc de naivitatea țigănească. „Dar eu vă zic, că a scobi o covată este o meșterie mult mai rară și mult mai grea, decât în polată pe Divan șezând a porunci: „Eu ! Cutare din mîla lui Dumnezeu...”

3. Corcodel e de părere ca să-și aleagă țiganii Vlădici și călugări, ori cel puțin niște popi de-a lor. Iar prilej pentru poet de satiră grea împotriva clerului decăzut din epoca fanariotă.

4. Ciuciul, altă căpetenie țigănească, se împo-

trivește : Țiganii n'au nevoie „de rasă călugărească, vladici și popi de hăi cu preoteasă” care cu toții „numai la parale și prescură acum cască”. După aceea vorbește Balaban, zicând că mai întâiu trebue să-și aleagă un Voevod, un Ban mare și pe ceilalți mari dregători.

5. De aci se înceinge pentru împărțirea locurilor de cinstă o sfadă groasnică printre Țigani. Cu măciuci, cu prăjine, cu ciocane, sar cu totii unii asupra altora. Se înceinge o luptă homerică, în care Tandaler face figură de erou. Mulți Țigani pier loviți de căpetenia „celei mai alese cete”, care armăt cu un ciolan „de moartă vită”, ca un nou Samson, își înfruntă potrivnicii.

6. Bătaia se întetește, povestită cu multă mișcare de poet. Nebiruitul Tandaler lovit mișelescăpe din dos de ciurari se prăvale la pământ, unde măciucile țigănești îl toacă în cap. „Țiganiada” sfârșește cu moartea eroului și cu risipirea Țiganilor în toată țara.

I. P.

PROLOG

Să fie preceput șalte neamuri a Europei, prețul voroavei și dulceața graiurilor bine rânduite, adeca ritorica și poesia ; cum au întălesuo Elinii și Romanii : o câți eroi slăviți să ar ivi dintre varvari, sau doară din cei ce să numea sălbateci ; pe care oamenii luminați lipsind întru neamul lor, și pe vremile când au trăit ; un Omer ș'un Virgil vecinică iau acoperit nepomenire. Șunde era Ector, cel a Troii naltă sprijană ; și Ahil, tăria și zidul Grecilor, de nu să ar fi, născut cântărețul Omer ?

Deci nu, pentrucă numă Elâda și Roma au putut naște oameni înalți și viteji luminați ; ne mirăm, cetind viețile slăvîtilor Eroi elinești și romani : — ci mai vârtos, pentrucă Ellada și Roma, au crescut oameni, întru podoaba, și măestria voroavei deplin săvârșiți ; carii cu suptirimea și gin gășia condeiului său, au știut într'atâta frumusăță pe Eroii săi : cât noi astăzi, necunoscând pe alții asemenea ; ne uimim de maresufleția, naltă cugetarea, bărbăția șalte vărtuți a lor ; și doară nu luom sama, că mai mare partea întru aceasta este a scriptoriului.

Luând firul istoriei neamului nostru românesc, de când să au așezat în Dacia : câți și mai câți bărbăți, cu tot feliul de vărtuți strălucitori, am cunoaște doară acum, dacă să ar fi aflat între Români, din vreme în vreme bărbăți, care să fie scris viața lor : și cu măestru condeiu împodo-

bindu-le fapte, și înăltându-i după vrednicie; să fi fie trimis strănepoțiilor viitori. La lipsa unor ca acești autori, acum pre toate acele persoane lumenate, din cărurtele veacuri, ceața uităciunii iau acoperit. Puține raze a mărimii lor, cu carele viețuind strălucea, au putut străbate la noi.

Și unde aflăm la istorie un erou asemenea lui Ștefan principul Moldovii, sau unui Mihai domnului u(n)grovlahii: cărora nu lipsea numai un Omer, ca să fie înăltați preste toți Eroii.

Răvărsându-să întru mine nește scânteia din focul ceresc a muselor; bucuros aş fi cântat doară pre vre un eroe dintru cei mai sus numiți; însă băgând de samă că un feliu de poesie de aceste, ce să chiamă Epicească; poftește un poet deplin, și o limbă bine lucrată; nesocotință dar ar fi să să cânt fapte eroicești; mai vârtos când nice eu mă încredințez în putere; iar neajungerea limbii cu totul mă desmântă.....

Cu toate aceste răpit fiind cu nespusă poftă de a cânta ceva; am izvodit această poeticească alcătuire; sau mai bine zicând *jucăreauă**. Vrând a forma ș'a introduce un gust nou de poesie românească; apoi și, ca prin acest feliu, mai usoare înainte deprinderi; să să învețe tinerii cei de limbă iubitori; a cerca și cele mai rădicate, și mai ascunse desisuri, a Parnasului: unde lăcuesc mușele lui Omer, și a lui Virgil!...

Eu, — spuind adevărul — vrui să mă răpez într'o zburată; tocma la vârvul muntelui acestui, unde e sfântariu muselor; ca să mă deprind întru armonia viersului ceresc a lor; dar ce folos! — căzui și eu cu mulți alții depreună, — și căzui tocma într'o baltă unde n'auzii, numa broaște cântând **!...

*) Jucărie.

**) „Batrachomiomachia”, Bătălia Broaștelor, de Homer.

Pentru aceasta ; până la un alt prilej, când mi să va lovi să beu din fântâna curatelor surori* ; primește iubite cetitoriu, cu bună voință, această izvoditură !.... și socotește cu priință : aducându-ți purure aminte ; că apa de baltă nici odinioară nu este lămpede ca de fântână.

Leonachi Dianeu

EPISTOLIE INCHINĂTOARE

Cătră Mitru Perea vestit cântăreț !

Trei zăci de ani au trecut, drăguț Pereo ! de când eu fui silit a mă înstrăina din țara mea. De atunci încocace, usăbile țări am trăpădat ; dar ca să-ți arăt în scurt toate pățirile mele ; ascultă și judecă.

Intii, învitându-mă zburătăția minții mele încă necoapte ; când să începu războiul cel de pe urmă a Nemților cu Turcii, mă făcui volentiriu.

Păciuindu-să apoi lucrurile precum știi, fiindcă primisăm slujbă la Austrieni, fui trimis asupra franțozilor, și supt Mantua căzui rob. Deacolo trimis fiind la Gallia, întru prinsoarea delungată, dobândii prilej a învăța carte, și mai multe limbi ; procopsindu-mă mai vârtos la învățătura oște-nească. În urmă primii slujbă la Franțozi, și purtându-mă bine, în scurtă vreme ajunsă căpitän.

In urmă, cu oaste(a) care fu trimisă la Egipet, m'aflai și eu. O ! cu câtă bucurie făceam eu acea călătorie ; socotind că acolo voi s'aflu doară cuibul strămoșilor noștri, și neamul nostru adeverat !... Căci auzisăm totdeuna, și de obște să zice : cumcă soiul nostru țigănesc, să trage dela Egipet, și purcede din faraonii cei slăviți.

*) Fântâna Muzelor : Fântâna Castaliei.

Insă, iubite Pereo ! în zădar fu toată cercarea mea ; că nu aflai nice o urmă de adeverați strămoșii noștri ; și mă încredințai spre măhnirea mea ; cumcă țiganii noștri, și la Egipet tot aceeaș sănătate, ca și pe la noi : adeca defâimați și de toți urgisiți ; ce nu vor să păzească nice o rânduială ; sau să să îmbunătățeze, cu nărvuri mai poleite, sau să-și lumineze mintea cu învățături alese.

Fiind eu în Egipet mai la toate bătăliile de față ; s'au întâmplat pe mine o nenorocire : că trecând un glonț de tun aproape, mi-au usucat un picior ; și am rămas invalid.

Deci am luat slobozie dela slujba oștenească. Deatunci tot aici sănătate la Egipet ; dar crezim sau ba ? Cu toate aceste nu-mi pocăi scoate din inimă dorul țării în care m'am nașscut ; și măcar trăesc aici în prisos de toate ; totuș spre fericirea deplină Patria-mi lipsește.

Având aici vreme de ajuns, mă îndeletnicește mai mult cu cetera, și cu cântări. Am dat în cunoștință ; cu mulți de ai noștri, iar mai vârtoș cu Mărza : O să-l cunoști ce ales om e acela, și doar unul dintru toți, care are iubire de neam și râvnă călduroasă, de-a aduce pe soiul nostru la oarecare rânduială. Acesta mi-a deschis ochii întru multe ; iar mai vârtoș pentru purcederea noastră ; căci au fost nașscut și crescut acolo, de unde ne-am desigurat noi nefericitii. După cum spune el noi săntem din India și limba noastră se grăiește acolo până în zioa de astezi ; însă pentru aciasta ți-o scrie de altă dată.

Intru altele, și această istorie care t'o trimit—pe care am tituluit-o *Tiganiada*, — mai mare parte este alcătuită din spusele lui ; căci un strămoș a lui, au fost pe vremea lui Vlad Vodă cu Turcii în țara muntenească. Din gura acelui au luat moșu-său, apoi tată-său, dela care au auzit spuind dânsul.

Drept aciasta aducându-mi aminte, de țara în care m'am născut —, măcar că noao ne este mașteră, — multe cântam eu deale noastre, amegind vremea, în ceasurile mele mâhnicioase. Aceasta fu pricina și aceștii izvodiri poeticești; care în ce dată o pusăi la cevaș rânduială; gândii la tine drăguț Pereo! și hotărîi: că de s'ar tâmpla acest făt întii născut al mieu, să iasă cândva la lumină; ție să ți-l încchin, pe care am cunoscut măestru cântăret și viersuitoriu mai ales a vremilor noastre!..

Primește dară în semnul vechii pretenii ca un dar, pârga ostanelii mele; și-ți adă aminte în zilele tale fericite, de prietenul tău Dianeu!...

Adevărat că de pe acest nume nu mă vei cunoaște; căci pribeginind eu din țară, l'am schimbat; dar ție-ți voi da cheia, ca să poți intra la taină. Eu mă chiem acum Leon Dianeu, sau Leonachi Dianeu — precum ști tu bine; că la noi în țara muntenească, ba și la Moldova, toți s'adaugă numele cu *achi* sau *cachi*: după grecie, fiindcă sună mai cilibiu: adecă în loc de Leonaș, sau Leonuț, ei zic Leonachi și c..... Dar să știi că acest nume Leon Dianeu, cuprinde în sine întreg numele mieu prin strămutarea slovelor, sau *anagramă*.

Dacă-ți vei aduce aminte de toți cunoșcuții, și de unul care odată trecând prin Sasreghen unde erai atunci, te-au căutat; și au împrumutat o cronică scrisă cu mâna dela tine — îndată vei ști cine sănt. Pentru aciasta și numele tău este strămutat prin *anagramă*; căci am avut multe pricini la aciasta, ca să nu știe toți cine este izvođitorul acestii poesii, și cărui sau închinat.

Am înțăles eu aici, că și tu ai scris ceva foarte bun pentru țigani, și scriind adevărul ai atins pe voivodul cum să cade; — care de cându-i, n'au suferit neamul său și n'au făcut nice un bine, ci numai au strâns parale, ca să îmbuibeze pre boieri.

Doamne când va fi să mai ajungă alt voivod, care iubește pe ai săi. Eu socoteam că voi auzi cât de curând că pe tine au rădicat ciata voivod; dar bag de samă, nătărăul acela tot trăiește și împăte lumea !.....

Scrie-m(i) rogute cum vă aflați; că eu încă mă Tân de ciata voastră, și nu mă am lăpădat până acum; ba zioa și noaptea pentru dânsa lucru, s'ostănesc.

In cât e, pentru firea aceștii alcătuiri a mele, adeca a Țiganiadei; am să-ți auci aminte; cum că eu învățând lătinește, italienește și franțozește întru care limbi să află poesii frumoase, m'am îndemnat a face o cercare: de s-ar putea face și în limba noastră; adeca cea românească, — căci a noastră cea țiganească nu să poate scrie și puțini o înțeleg —, cevaș asemene, *aceiași poesiă, mai ridicată și subțire cum se află la alte neamuri*; s'am izvodit această poveste: pe care după limba învățată am numit *Poemation* — adeca mică alcătuire poeticească — întru care am mestecat întru adins lucruri de șagă, ca mai lesne să se înțeleagă și să placă. S'află întrânsa și critică pentru a cărui dreaptă înțelegere te poftesc să adaugi oare care luări aminte; căci știu bine, că vei înțelege ce-am vrut eu să ziv la multe locuri.

Iară cât privește faptul istoricesc, pentru Vlad Vodă, că au fost așa pe cum l'am scris eu dovedesc cu scriptorii dela Vizant; pre cum vei ști tu bine; iar de Țigani, că Vlad Vodă iau armat oarecând împotriva Turcilor scriu și unele cronice scrise cu mâna muntenești; însă istoria alcătuită întracest chip este osteneala mea, ce am pus-o în stihuri, după izvodul ce am aflat la mănăstirea Cioarei în Ardeal, care întru toate să lovește cu pergamantu, ce s'au aflat, nu demult în mănăstirea Zănoagei.

Eu socotesc, că Țiganii noștri sănt foarte bine

zugrăviți în povestea aciasta ; care să zice că ar fi fost scrisă mai întii de Mitrofan ce au fost de față la toate și care la nunta lui Parpangel au iscudit un epitalamion sau cântare de nuntă : de unde Țiganii lesne vor cunoaște pe strămoșii săi.

Insă tu bagă sama bine ; căci toată povestea mi să pare că-i numă o alegorie în multe locuri ; unde prin Țigani să întăleg și alții ; carii tocmai aşa au făcut și fac, ca Țiganii oarecând ; cel întălept va întălege !...

Câi privește istoria lui Becicherec, aceasta am vărâto eu aici ca și un episod, vrând prin aceasta să urmez lui Omer, și altor poeți de frunte, care la poesia sa multe băga povești streine — iar povestea aceasta am aflată scrisă pe cum o am alcătuit aice, și fiind că mai cătră sfârșit era prea roasă de molii, se vede că nu este cu totul fărăsită. Despre acest Becicherec, cei din țeara noastră muntească puțin vor înțelege, iar Ardelenii, pentru care se vede a fi scrisă, vor înțelege foarte bine.

In urmă trebuie să ști Bade Pereo ! cumcă această operă — lucrarea — nu este furată, nici împrumutată dela vre-o altă limbă ; ci chiar izvoditură noao, și originală românească. Deci bună sau rea, cum este, aduce în limba aciasta un product nou.

Soiul acestor felii de alcătuiri să chiamă comicesc, adeca de râs ; și de acest feliu să află și într'alte limbi. Însuș Omer cel vestit, moșul tuturor Poeților (cântăreților în stihuri) au alcătuit bătălia șoarecelor cu broaștele. Deci Omer este de bună samă începătoriul ; precum aceii finaltei neasămăname poesii, ce s'află în *Illiada* și *Odisea* ; aşa și aceștii mai geoase, șuguitoare a noastre. După dânsul — în cât știu — au scris Tassoni italienește un poem, *La sechia rapita*, adeca vadra răpită ; și pecum întălesăi în ceste zile un abate Casti, acum pe vremile noastre, încă au alcătuit o asemenei istorie ce, au numit-o *coli animali parlanti*,

adecă jivinile vorbitoare. Numai cât povestea lui nu atârnă pe temei istoricesc ca a noastră. *La Franțoi au alcătuit Voltaire, întru acelaș gust o izvoditură, intitulată : La pucelle d'Orléans, adecă vergura din Orléan ; altele asemene nu știu să se fie făcut.*

Iară să fi alcătuit cineva ceva despre Țigani, n'am cedit nice într'o limbă. Doară pentru că la alte neamuri Europenești, puțin sănt cunoscuți Țiganii ; și, pentr' aciasta o alcătuire ca aciasta, la dânsii n'ar avea haz. Dară la oamenii din țara noastră, care treesc cu Țiganii și le cunosc firea ; nu poate să nu fie primită o izvoditură ca aciasta ; cu atâtă mai vârtos, cu cât eu m'am silit, încât era cu putință ; a metahirisi multe cuvinte și voroave după gustul țigănesc, mai vârtos unde vorbesc Țiganii între sine.

Cu toate aceste dragul mieu Pereo ! multe am scris acolo ; ce poate că la mulți nu le va plăcea ; însă toate adevărate. Greu era a vicleni cronica și a scrie într'alt chip ; căci din fir în păr aşa găsii scris la cele douo mai sus numite cronice ; iar celelalte am luat din gura Mârzii.

Cea mai de pe urmă să ști, că fiind eu Țigan ca și tine ; am socotit cuvios lucru, de a scrie pentru Țiganii noștri ; ca să se preceapă ce fealiu de strămoși au avut și să să învețe, a nu face și ei doară ne bun asemene, când s'ar tâmpla să vie cândva o tâmplare ca aciasta. Adevărat că aş fi putut să bag multe minciuni lăudând pe Țigani și scornind fapte care ei n'au făcut : cum fac astezi istoricii unor neamuri, care scriind de începutul norodului său, să sue până la Dumnezieu ; și tot lucruri minunate bârfesc. Dar eu iubesc adevărul.

De oi vedea că află priință aciastă ostăneală a mea, vei dobândi și alte alcătuiri ; însă nu de sagă ; ci serioase și adevărat cronice.

Fi sănătos. Dat : 18 Martu 1812. *La piramidă.*
In Egipetu. *Leonachi Dianeu*

DIN ȚIGANIADA

Invocația Muzei [Cânt. I, Cap. 1]

Muză, lui Omir care-odinioară
Cântași a Broaștelor Bătălie,
Cântă și mie, fii bunisoară,
Ce să 'ntâmplă în mândra Muntenie,
Când înarma Vlad-Vodă cu silă
Viteaza lui Faraon prăsilă !

Muză, mai spune cum vrură s'așeze
Un Craiu Țiganii, și țară de moșie,
Cum încinseră armele viteze,
Ba în ce chip și cu ce bărbătie,
Indrăsniră ei și la bătaie
Oblicind că Turcii vor să-i taie !

Dar apoi prin o gâlceavă amără
— Căci nu să nărăviau împreună —
Toți cari încotro se 'mprăștiară,
Lăsându-și Craiu, țară și corună ;
Insă toate acestea se făcură
Din diavoleasca îndemnătură.

Căci măcar acel neprietin mare
Al neamului omeneșc, Satana,
Pururea în Iad lăcașul său are,
Iar focul nestins îi este hrana ;
Totuși el se fură câte-odata
Și răsvrătind lumea se desfată.

O tu, hârtie mult răbdătoare,
 Care pe spate-ți cu voie bună
 Toată 'nțeleptia de sub soare
 Cu nebunia o porți de-'mpreună
 Poartă și-aceste versuri a mele,
 Si fii încredințată că nu 's grele !

Apoi zică cine câte-o știe
 Eu, cu mândru Solomon oiu zice :
 Toate-s deșerte și-s nebunie...
 Si numai acela este ferice,
 Care-i mai puțin nebun și începe
 Dintru nebunie a se pricepe.

Ascultați dară cu socotință,
 Cum erau lucrurile pe lume,
 Când murga lui Faraon semință,
 Nevrând a pricepe multe glume,
 Intr'adins cugeta la Domnie
 Si vitează dete bătălie...

Vlad Țepeș [I,3]

Vlad întâiul — zis cumplit — pe acea vreme
 Era Domn în Țara Muntenească,
 Vrednic un erou ca să se cheme ;
 Nu fu el din cei ce numai cască
 La venituri și pungi, iar de țară
 Nu le pasă tocma să și piară.

Ci mai vârtos după ce el stete
 Dregătorul trebilor muntene
 Fără a căuta de-al său îndelete,
 Ziua și noaptea fără de lene,
 Cugeta pentru de obștele bine
 Așezând legi drepte și creștine.

Silință puind întâiu de toate
 Spre a învăța pe junia română,
 Cu ce chipuri armele nălțate
 Să întrebni ciască mai cu îndemână,
 Steaguri să urmeze, la rând să steie
 Incheiați, și cum răsboiu să deie.

Apoi văzând, că, fără credință,
 Turceștile noroade spurcate
 Pretutindenea cu biruință
 Au început pe creștini a bate,
 N'au putut suferi, ci curândă
 Jurat-au asupra lor isbândă.

Deci la toate lor împotrivă stete,
 Ceruții haraci nu yru să le deie,
 Dorind cu sabia să le arăte,
 Că el e bărbat, și nu femeie,
 Și cum că un norod cu bărbătie
 Supus altui nu poate să fie.

Era Vladul pe vremile acele
 Căpitän de mare hănicie
 Știind a taberilor tocmele,
 Pricepând adâncă măestrie
 A trebilor oștene, — ură de moarte
 Hrănind asupra Otomanei Poarte

Dar precum se 'ntâmplă totdeauna,
 Că cel ce va să scoată la cale
 Pre un norod și apucă să-l pună
 La rânduială, pentru ale sale
 Osteneli, bun cuget, și mari trude,
 El mai mult rău, decât bine, aude.

Vin Turcii... [I,4]

Era tocmai pe la Sânziene,
 Când a prigori soarele începe
 Când zefirul florile câmpene
 Stâmpără, iar strechile surepe
 Dela păşune vitele alungă ;
 Păstorul sede la umbră pe dungă.

Iacă sburând vestea, în trâmbă sună,
 Că vin Turcii câtă frunză și iarbă,
 Ca robiei țara să supună ;
 Toți boierii se scarpină în barbă,
 Cocoanele-și frâng albe mânuțe,
 Lacrime din ochi le merg unduțe.

Numai Vlad cu inimă nefrântă
 Și înarmat pe păgânul aşteaptă ;
 Nimic dela cuget nu-l desmântă,
 Toate-orânduieste, toate îndreaptă
 Spre pornirea păgânelor gloate,
 Măcar să fie nenumărate.

Defilarea cetelor țigănești [I,6.]

Atunci Vlad-Vodă, ceată de ceată
 Porunci să iasă la priveală,
 Țigănamea voinică, într'armată ;
 Apoi cu căzuta rânduială
 Să treacă ca și gata de cale
 Pre dinaintea Măriei Sale.

O Muză, fă-mi acu pieptul tare
 Ca de aramă ! Dă-mi de taur tu glas,
 Ca să pot cânta : câte și care
 Cete viteze au ridicat pasul
 Ieșind dintru dalba țigănie,
 Că vrednice-s lumea să le știe !

Intăiu dară de toți purceasă
 Ceata lui Guliman vestită;
 Toti ciurari și feciori de casă;
 Vai de acela care fi întărâtă!
 Trei sute erau ei pe îndelete,
 Afară de prunci, muieri și fete.

Dar armele lor cele îngrozite
 Erau niște mari furce de șatră,
 Pe la vârfuri cu fier agerite,
 Cu care îndată trânteau de vatră
 Pe vrășmaș de aproape sau departe...
 Acolo să vezi tu capete sparte!...

Ce să mai zic de al lor Voivod mare
 Guliman voinicul! Oh!... Acela
 — De nu-l va prăpădi vre-o întâmplare —
 Nu va bate el în zadar lela,
 Nice va zăcea prăvălit pe spate,
 Neavând el doară în traistă bucate.

După aceștia veniră înainte,
 Armați și în rânduri tocmite bine,
 Zlătarii, de inele și ținte
 Făcători, două sute... Iar cine
 Ii duce și le este povăță?
 Tânăr Parpangel, și mândru în față.

El se 'nrudea în direaptă spiță
 Cu craiu Zândadel, a cărui mare
 Si preste toți înălțată viță,
 Tocma de unde soarele răsare
 Cu soarele împreună eșise,
 — Precum el până trăi să scrise, —

Drept astă tot dintr'acea nălțată
 Rudă — până ce au stat împărăția

Țiganilor — pogora din tată
 Pe fii, sceptru și toată Domnia.
 Așa dintru n'ceput ei domniră
 Până când țara o prăpădiră.

Din astă viță, dar, cel de pe urmă
 Craiu a lor Zândadel fusese,
 Care, a sa după ce-și pierdu turmă,
 — Căci Gingischan țara-i supusese —
 Au mers și dânsul în pribegie
 Cu cei ce scăpase de robie.

Parpanghel, despre moș, se născuse
 Din cea mai frumoasă țiitoare
 A lui Zândadel, așa se duse
 Apoi pogorând raza de soare
 Până la dânsul și care nu crede,
 Caute la el, că 'n față i-o vede !

Cel mai bun, el cântăreț din gură
 Și din lăută era ; minte isteață
 Având și tot felul de 'nvățătură,
 Ce place la boieri în pălate ;
 Acel fel era Voivodul mare
 A zlătarilor, mergând călare.

Iar după dânsul tot alese
 Șiraguri, din fumegata lui ceată
 Se duceau într'un rând tot câte șese,
 Căror urma cealaltă gloată
 În pielcuța goală, golisoară,
 Și sclipind de neagră ca și o cioară.

Cei într'armați aveau buzdugane
 De aramă și bine țintuite, —
 Toți oamenii tari și groși în ciolane
 Cu părul înburzit, barbe spârlite
 Haine aveau lungi, scurte, și învârstate,
 Unii fără mânci, alții rupte 'n spate.

A treia, cu pașuri măsurate,
 Căldărarii nalți de stat, se iviră,
 Toți căciulați, cu barbe afumate.
 De tăria lor lumea se miră :
 Taie arama ca niște sindile
 Și rabdă foame câte trei zile.

Armătura lor era ciolane
 Ferecate. Toți erau călare.
 Dar unde mă tragi, o, Bălăbane,
 Ducătorul acestor pre tare ?
 De asculta țigănia de tine,
 Cu mult era de dânsa mai bine !

A patra venind se văzură
 Fierarii cu ale lor cumplite baroase,
 Apoi cărbunarii —, negri de zgură...
 Înarmați erau și ei cu coase,
 Pe niște druguri lungi îndreptate
 Și în forma lăncilor ferecate.

Căpitanul lor era Drăghici cel cu minte,
 Carele multe veacuri văzuse,
 Și totuși din gură nici un dintre
 Încă până acolea nu-i căzuse ;
 Acum ținea el a șeaptea muiere
 Și încă se simțea bine în putere.

Trei sute de armați număra ceata,
 Pedestrime aleasă, fieși-care
 Mergeau voios și de războiu gata...
 Purtau ei cu sine de vânzare
 Seceri, cuțite, foarfece, zale,
 Și nu le lipsea — numai parale.

Sosiră apoi în șireaguri groase
 Lingurarii cu securi pe spate ;

Toți bine 'mbrăcați, cu barbe rase,
 Și la brâu aveau niște bărzi late,
 Ce toate soiuri de lemne taie,
 Armă prea bună și de bătaie.

Povața lor și vrednicul jude
 Era Neagul, iubet de dreptate;
 Insă acum numai de stânga aude.
 Și e cel mai bun meșter de covate,
 De scafe, căuce, linguri, tăiere,
 Răvare, hâmbare și de cuiere.

Dar cine va spune cum să cade
 Ceata slăvită ce acumă vine?
 O, tu Apoloane, drăguțule bade!
 Șoptește-mi ce voiu să zic bine,
 Că, fără de a ta naltă însuflare,
 Poetul haz și priință nu are.

Aceștia erau — pe limba învățată
 Grăind — aurari; pe limba joasă
 Insă băiași le-a zis proasta gloată;
 Aceasta era cea mai aleasă
 Ceată dintru toată țigănie;
 De armați numără mai la o mie.

Avea la dreapta sulițe lunge
 Și nesce săbii de-a stânga scurte.
 Care știa cum sulița 'mpunge,
 Cum de sabie trupul amurte —
 Acela trebuia să aibă frică
 Și groază de astă ceată voinică,

Iară pre aceștia cu fală-i duce
 Tandaler inimosul, de care
 Nu cutează nime să se apuce,
 Așa este de harnic și tare:
 Frică nu cunoaște, nici spaimă,
 C'ar umbla cu dracul, pisma și defaimă.

Pe urmă în stoluri groase, neașezate,
 Mergeau lăeții goleții droaie
 Ca nește păzitori de bucate
 Inarmați cu măciuci și maie ;
 Muierile cu prunci mici în spate
 Unii de tot goi, alții de jumătate.

Corcodel peste dânsii avea poruncă
 Să-i povătuiască în rânduială ;
 Corcodel, care cu bobi aruncă
 Și cu vrăjituri oamenii înșeală :
 Ori-cine ce fură el știe,
 Spuindu-i dracu din răspântie.

După ce toți în jur s-au adunat, —
 Puindu-se în formă de cunună, —
 Lăuda Vlad-Vodă, cu glas înălțat,
 Ascultarea lor și voia bună...
 Apoi dacă pe toți gata și vede,
 El de aci într'altă parte purcede.

Țiganii cer oameni de pază [I,8.]

Atunci într'o gură gloata zisă :
 „Mulțămim foarte Măriei Tale
 De toate, iar, mai vârtos, de clisă,
 Ian vie acum de hăi cu cealmale
 Și înceapă cu a noastră țigănie ;
 Î-l om sătura noi de bătălie !”

Apucând apoi Drăghici voroava ;
 „Luminate Doamne ! În țara toată
 — Zise — știm că ți-au răzbătut slava
 Și nu este cineva să poată
 Călca porunca Măriei Tale,
 Ba nici pe departe să te înșale...

„Dar să erți Măria Ta ! — Se zice,
 Că ar fi de tâlhari căile pline ; —
 Noi n'am vrea să avem cu dânsii price,
 Ci am trăi cu toată lumea bine,
 Și ne temem să nu ne slutească,
 Ori ucidă, laia tâlhărească... —

„Rugăm dară pe Măria Ta foarte,
 Ca să ne deie pe drum vre-o pază,
 Ori oșteni, ce n'au frică de moarte
 Sau haiduci cu groaznice obraze
 Și — dacă ar fi Domneasca îndurare —
 Două sute or ajunge ne pare.”

Lui Vlad-Vodă nu-i păru străină
 Această cerere țigănească,
 Căci — drept vorbind — era de sfat plină...
 Pentru aceasta, din garda Domneasca,
 Porunci, călăreți să-i petreacă
 O sută, până la Valea-Seacă.

Vlad și Turcii [I,9]

Ca lupul flămând, care sub deasă
 Tufă ciulit, pre pântece zace,
 Când vede trecând o turmă groasă
 De oi, sau alte slabe dobitoace,
 Pe cea mai de-aproape singurată
 Răpește și fuge cu ea îndată :

Așa Vlad urmând oastea cea mare
 Turcească, — ordiilor despărțite
 Neașteptat înainte le sare
 De prin locuri ascunse, dosite...
 Și aşa le știe zătigni bine,
 Cât, nici măcar unul, viu rămâne.

Parpangel plângе pe Romica [III,5]

„Ah, ursită neagră și păgână”
 — Strigă cu lacrimi și plânsoare —
 „Cum de-mi răpiși tu iubita zână ?
 Ah, cum de-mi întunecași al meu soare
 Iar de-mi iai a traiului dulceață
 Pentru ce-mi cruti ahastă viață ?

„Oh ! Mie ca sufletul Romică,
 Dragă, neasemănătă copilă,
 Decât mursa proaspătă mai dulcică,
 Decât turtureaua mai cu milă,
 Decât o mielușică mai blandă,
 Mai netedă decât o oglindă !... ”

„Mai oftată decât umbra de vară,
 Mai dragă decât vremea senină,
 Mai lucedă decât steaua de sară !
 Deh, vină-mi o drag suflete, vină !
 Dulce Romică și bunisoară,
 Nu lăsa pe Parpangel să moară !”

Sfinții îl ajută pe Vlad [IV,1.]

O, fericite timpuri bătrâne !
 Când se mai pogoriau câte odată
 Pe pământ strălucind cu lumină
 Sfinții — sau ca pe cei răi să bată,
 Sau ca celor credincioși să ajute
 În scărbe și să le dea vîrtute.

Acum pare că ceriul de lume
 Și-a uitat cu tot și nu mai bagă
 Seamă de oameni, lăsând să îi sugrume
 Nevoile întru viață înrteagă....
 Ingerii nice în vis acum se arată
 Să ne învețe vre-o taină ciudată.

Cu adevărat eu altă pricină
 Nu aflu, făr' : că sau nici o credință
 Noi avem acu, sau prea puțină ;
 Insă a bătrânilor socotință
 Rezema pururea în lucruri sfinte,
 Ceriul având în suflet și 'n minte.

Dar ori de unde aceasta să purceadă,
 Destul ! — că pe vremea lui Vlad încă
 Sfintii — oblicind atâta pradă,
 Ce făceau Turcii în creștini și adâncă
 Răutate, — pre pământ veniră
 Și Muntenii prin ei biruiră.

Aceasta nu numai că se zice,
 Dar se află și la cronică scrisă ;
 Pentru aceia scrisei și eu aice,
 Cum Geanalo măestrul mi-o zisă,
 Și cum se află în cărțile ciorești,
 Care, zău, că nu spun povești.

Luna scăzuse de a treia oară
 Și iară crescând se făcea plină,
 De când oastea turcească varvară
 Jăcuia stăpânirea română ;
 De robiri multe și de cruzie
 Rămăsesese țara mai pustie.

Numa țigănia noastră armată
 Intr'atâtea valuri și asuprele
 Era întreagă și nevătămată,
 Scăpând oare-cum ca pintre ele.
 Era într'o zi de vară senină,
 Când dintru a raiului grădină

Sân-Spiridon prin o tâmplare
 Privind în jos ca să mai vadă

Ce fac Muntenii : — Au ! vaileo ! — tare
 Strigă însă imântat ; iar o grămadă
 De sfinti de prin prejur îl întreabă :
 — Ce ţi-e, Spiridoane, și ce treabă ?

„Oh ! zise ; dar nu vedeți ce-mi este ?
 „Pierit-a Țara mea românească !
 „Piere și cinstea mea la neveste ;
 „Nu fu țară unde să mă cinstească
 „Ca Muntenia ; și acuma toată
 „O văzui de Mahomed prădată”.

Toți Sfinții caută apoi și se miră
 De mulțimea taberei păgâne,
 Toți umerii și capete clătiră ;
 Până Sân-Nicoară adânc în sine
 Cugetând, din buzele sfinte
 Slobozi următoarele cuvinte :

„O cuvioșilor ! Mie-mi pare,
 „Că nu-i vreme de a căti din spate,
 „Sau a jălui fără de ajutoare,
 „Așteptând până vor fi surpate
 „Bisericile noastre de păgâni,
 „Dar' ian să ajutăm și noi pe Români !

„Drept aceasta tu, Spiridoane dară
 „Luând voinicii noștri în soție,
 „Pe Gheorghe cu Medru, jos te pogoaără
 „Și ajută lui Vlad în bătălie,
 „Așa gândesc eu că ar fi mai bine,
 „Insă n'așteptați de azi până mâne !

„Zi cât mai curând trebuie a merge
 „Că alminterea poate fi zadară
 „Ajutarea. — Cești doi pot s'alerge
 „De grabă, fiind călăreți, — iară
 „Tu pedestru (precum e'n canoane)
 „Trebue să mergi, o, Spiridoane....

Sân-Gheorge cu Sân-Medru fiind de față
 Întăria sfatul lui Sân-Nicoară :
 Numa Sân-Spiridon avea grecă,
 Căci nu văzuse nici odinioară
 Vre un răsboi, având înima blândă
 Din fire și neiubind isbândă.

Sân-Gheorghe îndată sabia 'ncinsă,
 Si zeaua îmbracă nestrăbătută,
 Coiful, scutul, sulița nenvinsă ;
 Iar îmbrăcându-le toate sărută,
 Nu pentru că-s bune și frumoase,
 Ci că de mult el nu le purtase.

Așișderea Sân-Medru se armează
 Si amândoi de aci se pun călare :
 Sân-Medru pe iapa sa cea brează,
 Iar Sân-Gheorghe pe murgul său ; care
 Ambe dobitoace minunate
 Erau prea măestre și ariplate.

Insemnându-se cu sfânta cruce
 Cuvioșii călăreți plecară ;
 Sân-Spiridon după ei se duce,
 Pogorând pe cea tainică scară,
 Carea Iacob pribeginde acasă,
 De frica lui Isac o visasă.

Dar părându-i cale delungată
 Pe încep a păsi din spîță în spîță,
 — Măcar că nu fusese nici odată
 Călare — tot de-ar fi o măgăriță
 Sau puiu de asin — socotea în sine —
 Că ar putea călători mai bine.

Si iacă : o minune ! Ce zărește ?
 O asină despre mâna dreaptă
 Grăind către dânsul omenește :
 „Sân-Spiridoane, dar ian așteaptă !

„Și de voești a merge mai tare,
„Nu întreba nimic, ci sui călare !”

„Asina lui Valaam sunt eu, care
„Pentru că potignind odinoară
„Ingerului ferii din cărare
— „Ai auzit povestea mea doară ? —
„Rămăsei până acum în viață
„La oamenii limbă având vorbeață.”

Sân-Spiridon fără a pierde vreme
Pe loc încalecă măgăriță ;
Sueră în giur văzduhul și gême,
Iar sfântului tresare căță,
Aşa de repede asina sboară
Drept către Munteneasca Țară.

Becicheree se luptă cu Balaurul [V,1]

De nu ar fi pene, nu ar fi condeie,
Fără condeiu nice ar fi scrisoare,
Nici ar avea cei înțelepți cheie
Să deschidă lumei viitoare
Arhivele vremilor trecute
Prin înșirarea slovelor mute.

Deci tuturor, care poartă pene
De condeiu, trebuie să se închine
Oamenii cei mari ; gâștelor sătene
Mai vârtos cinstea li se cuvine,
Dintru toate, — căci fără de aceste
Unde ar fi a lui Becicherec poveste ?

Dară și a lui Sofronie osteneală
Laudă are întru această nu puțină !
Că au știut pune la rânduială
Si a scoate din noapte la lumină
Istoria cestui viteaz mare
Ce fu în toate fără 'asemănare,

Auzirăți voi cum el se duse
 După bunul sfat al slugei sale
 Pe drum larg, cu fală nespusă
 Așteptând să-i iasă ceva în cale...
 Acum dară ascultați, că voi spune
 O 'ntâmplare tocmai de minune.

După ce între munți și văi adânci
 El oare-câte zile purcease,
 Stete într'un loc, și privind la stânci
 Agrămădite și colțuroase,
 Strigă către Haicul său de odată,
 Ce-i urma cu față lăcrămată :

„Adu sulița și scutu' încoace
 Iar tu fii gata, de arme te apucă ; —
 Nu vezi tu colo, printre copace,
 Cum la soare pântece-și usucă
 Bălaurul ?” — Făcând după poruncă
 Haicul către bală ochii -și-aruncă.

Era de aci nu departe o stâncă,
 De unde o dalbă păcurăriță
 Să pogorâse în drum la fântână
 Limpede după apă ; iar o măță
 Pestricată, mare, ce cu dânsa
 Venise, zacea pe un carpen întinsă.

Și fiind lemnul prin o 'ntâmplare,
 Prăvălit cât e lung pe o stâncă,
 Albastru, rotund, și cătră soare
 Zăcând, — se nălucea tocma cumcă
 A fi bălaur și vie jivină ;
 Iar măță dormea pe rădăcină.

Dar lui Becicherec i se nălucește
 Mai lesne de cât altor, căci plină

Mintea de povești, nu'i buiguiește
 Făr câte un viteaz, și o zână,
 Sau și balauri, zmei cu răpite
 Domnițe în palaturi măestrite.

Fiind capul pisicei spre soare,
 Se părea de două ori atâta,
 Și cumcă pară din ochi îi sare ;
 Deci Haicul aruncând cliputa
 Și fiind încredințat nainte
 De-a vedea, — crezu cu bună minte.

Și zise : „Drag stăpânul meu, lasă
 „La pustia cea vrăjmașă bală.
 „Mai bine să întoarcem noi acasă,
 „Că acela ne îmbucă într'o clipeală
 „Cu cai și arme cu tot pe amândoi,
 „Și pagubă ar fi de voinici ca noi.

„Holgoș ! — strigă Becicherec — „mișele,
 „Și să nu mai cărcăesci nimică !
 „Tine pe Ducipal de zăbele !
 „Și rămâi aici inimă înfrițată !”
 Asta zicând, de pe cal pogoară,
 Pedestru mergând pe smeul s'omoară.

Intr'armat voinicul, făr'a face
 Vre-un sunet, încetinel pășește
 Indreptându-și sulița pungace
 Și țiind-o gata voinicește.
 Iar Haicu într'aceea de mare frică
 Nu mai știa de sine nimică.

Intre cai săracul se vârăște
 Și așteptând sfârșitul cu îndoială ;
 Când și când scoțând capul clipește,
 Si într'atâta vederea'l înșeală,
 Cât de bună seamă în sine crede
 Că nu alta, ci balaur el vede.

Becicherec acum s'alăturasă
După un copac trupinos aproape,
Unde zăcea pe stâncă vârtoasă
Bălaурul și, temând să nu-i scape
De sulița lui, socotea în minte :
Ca tocma sub gușă să i-o împlânte.

Chibzuindul cum se cade : iute
Se slobozi spre dânsul, și lungă
Sulița sa cu atâta vârtute
Aieptă, cât putea să'l străpungă
Până la mațe și doar să străbată
Până la coada lui cârligată.

Dar spre a lui mare foarte mâhnire,
Tocma când dete, pășind orbește,
Și răpit fiind de oarba pornire,
Căzu căt e de lung peste nește
Lemne putrede, ce-i sta înainte...
— Ce nu face râvna prea fierbinte !

O zicală [VI,1]

Mulți bucătari prea sară bucate ;
Prin multe moașe copilul pieră ;
Unde-s doftori mulți, bolnavul pate
Mai mult ; — asta e o veche părere,
Deci poate cu dreptul a se zice,
Că nici în sfat mult este ferice !

Una și bună ! — era cuvântul
Tatălui meu (fie ertat) și bine
Socotea ; că de când stă pământul
Nici odată n'au stricat puține
Și bune, — ci tot cele mai multe.
Care nu crede, numa să asculte.

Țiganii păcăliți de Vlad [VI,3,4 și 5]

Intr'acea strigare neașteptată
 Se auzi : „Turcii ! Turcii vin iacă !”
 Și sfătuirea le fu curmată :
 Tot insul sare și încolo pleacă,
 Uietul de unde venea mai mare ;
 Toți vedea Turcii venind călare.

Era Vlad cu călărimă aleasă
 Muntenească, care ca mai lesne
 Să poată cerceta, se îmbrăcasă
 Turcește din cap până în glezne,
 Și hotărîse într'adins s'abată
 La țigănia noastră într'armată

Țiganii dacă aproape văzură
 Turcimea venind, de spaimă mare
 Toți își uitară limba în gură ;
 Țiindu-se fără de scăpare
 Periti, acum armele-și uităsă,
 Și căuta numai la tufă deasă.

Insă văzând că nu e cu putință
 Să dee fuga sau să se ascundă
 Fiește-care cu năzuință
 Acolo se bagă și s'afundă,
 Unde vede grămadă mai mare
 Și unde altul se îmbulde mai tare.

Cum oile blânde prin ocoale
 Și în staul, când aulmă de aproape
 Vre-un lup sau alte prădace bale,
 Care de care pre cât încape
 Intre celelalte se vârește
 Iar de apărarea sa nu gândește, —

Aşa țiganii săracii grămadă
 Imbulzindu-se într'un loc, s'adună
 Şi-şi ascund capetele să nu vadă,
 Cum Turcii vin în chip de furtună ;
 Hei ! pe dânsii acuși, acuși să deie,
 Dulce viață ca să le-o ieie.

După ce sosi vrăjmașul în față
 Toți la pământ căzând își plecară
 Grumazii și întinseră brață,
 Milă cerșind cu lacrimi amare.
 Valeo ! valeo ! (strigau plângând) iacă
 Piere și țigănia săracă.

Era Neicul pe vremile acele
 Unul din țigani, care osebite
 Tări umblase, și avea socotele
 Bune în sine ; — și la multe ispite
 S'aflase ; acesta luând cu sine
 Oare-câte persoane bătrâne,

Oștilor merse întru întâmpinare.
 Muntenii, văzând aşa turburată
 Țigănia și auzind vuet mare,
 Steteră în loc ; — iar dacă bărbată
 Solia veni, până ei se miră,
 Aşa Neicu pricina resfiră :

„Domnilor Turci, deh ! fie-vă milă
 „Dă țigănia noastră săracă ! —
 „Nu dă voie bună, ci dă silă
 „(Ca mai rău doară să nu petreacă)
 „Au trebuit armele să îmbrace,
 „Ne-având dă nevoie ce mai face.

„Iertați dară, luna să v'ajute,
 „Mahomet mulți ani să vă trăiască !

„Hie uitate hele trecute
 „Că zău ! Dumnezeu să ne trăsnească
 „Nu suntem noi vină într'ahastă,
 „Ci iacă a fost pă noi o năpastă.

„Tot Vlad-Vodă e ahăstor de vină
 „Numai Dumnezeu lui să-i plătească,
 „Căci el ne-a băgat în hastă tină ;
 „Dară viața noastră țigănească
 „Cu toată lumea vrea să hie în pace,
 „Să zău ! că bătălia nu-i place. !”

Vlad-Vodă lucru fără de ispravă
 Țigănesc văzând și mișelie,
 Poruncă dete fără zăbavă,
 Ca toți ostașii gata să fie :
 Făcând să bucine de bătaie
 Par că pe toți ar vrea să-i taie.

Țiganii înțelegând aceste
 Slăbiră la inimă de frică ;
 Cesta leșină fără de veste
 Cela amurte, nu simte nimică,
 Altul se vaită în gura mare,
 Iar altul plânge cu suspinare.

Mai toți acum de sine-și uitasă,
 Numa Neicu încă firea-și ține
 (Adevărat) cu fața geloasă,
 Și trăgând adânce suspine,
 Dar tot odată mai deschise
 Rostul său și cu nădejde zise :

„Dăh, nu vă lăcomiți într'atâta
 La țigane suflete mișele !
 Luati-ne avere toată și pita
 Desbrăcați-ne până la cămeșe,
 Numa ne lăsați dă mângâiere
 Viață, copii și muiere !

„Ştiţi bine, că şi la voi săracii
 Țiganii trăesc numa din milă,
 Făcând slujbă şi plătind haracii,
 Dar aceasta fu pă noi o silă :;
 Insă iertaţi-ne acum de-odată
 Să vă ietre Maica prea-curată !

„Şi ce folos de acolo vă este,
 Dacă ne luaţi dulcea viaţă,
 Şi a noastre vor rămânea neveste
 Cu mititei copilaşi în braţe ?
 Noi om muri (cu dreptul) dar ele
 Purta-vor după noi lungă jele.”

Vlad-Vodă atuncea nu mai poate
 Să se ţie ca să nu zâmbească ;
 Cu dânsul şiragurile toate
 Râseră de această țigănească
 Intâmplare foarte minunată
 Şi de vitejia prea deşenţată.

Neicu încă era să mai zică,
 Când Vlad-Vodă-l curmă zicând : „Dară
 Voi mişei şi oameni de nimică,
 Aşa vă bateţi voi pentru țară ?
 Pentru aceasta v'am dat eu bucate
 Şi vă hrănesc ? Cioare blestemate !

„Iată, că vă iert acum de-odată,
 Dară de-ti mai face a doua oară,
 Oiu porunci să spânzure toată
 Tigănamea — nici să vă pară
 Glumă. — Aceasta Vlad-Vodă vă zice,
 Carele cu voi grăieşte aice.”

Țiganii ca din somn se treziră,
 Cunoscând atunci înselământul

Toți caută unul la altul și se miră,
 Cum și-au schimbat Muntenii veșmântul !
 Până ce toți se miră de aceasta,
 Iacă Neicul ridicându-și creasta :

„Să ierte Măria Sa (el zise),
 Noi suntem fără de nici o vină,
 Că cine ar fi socotit să ni se
 Intâmple una ca aceasta și să vină
 Pă noi Muntenii îmbrăcați turcește, —
 Insu-ți Măriea Ta socotește.

„Insă de am fi priceput noi, cum că
 Nu sunteți Turci : doară și moarte
 Se întâmplă ; că de voi nici o pruncă
 Nu s'ar fi temut ; — apoi ce soarte
 Urma între noi — încă nu se știe,
 Destul că s'alegea dă voinicie !”

Râse Vlad-Vodă, nici se mai dede
 În vorbe cu dânsii ; nătângie
 Văzându-le ; ci pe loc purcede
 Și le poftește cu tărie,
 Cât mai degrabă drumul s'apuce,
 Dacă le-i voia să mai îmbuce !

Satana răsvrătitul [VIII,1]

Acum peste ocean șoimanul soare
 Strălucea prin dositele ostroave ;
 Noaptea cu neagra sa învelitoare
 Câmpi acoperise și dumbrave ;
 Iar de grele osteneli obosită
 Dulce hodinea prin staule vita.

Numai fieri privigheau răpitoare
 Și bărbații cu cugete rele.

Lupul gonia după căprioare,
 Buha vâna în tufe păsărele ;
 Bietul iepure nu putea paște
 Pentru cel orăcăit de broaște.

Era vremea, tocma întâiaș dată
 Când cântă cucoșii, de-cu-sară,
 Să încălecând mături sau lopată,
 Cătră Retezat strigele sboară, —
 Când umblă pre sus cele frumoase,
 Strâmbând oamenilor dreptele oase.

Toate adică odihneau cele bune ;
 Numai cele rele blestemate
 Umblau după a lor înșălăciune,
 Cum sunt : duhurile necurate,
 Care nu dorm nici odinioară,
 Ci noaptea în toate părțile sboară.

Tocmai pe acea vreme sub afunda
 Tartarului peșteră, Satana
 Scoțând afară capul din unda
 Văpăii nestânse — cu tirana
 Sa privire pe diavoli invită
 Să muncească făptura osândită.

Iar el prin aceasta se desfată
 Ca și un crai tiran după bătaie
 Când vede oastea vrăjmașă junghiată,
 Când noroade întregi strică și taie
 Să e măhnit numa, că nu poate
 A-și prăpădi neamurile toate !

Iară într'această noapte, de care
 Zic eu, după ce o are-câtă vreme
 Satana căută cu desfătare :
 Cum chinuita făptură geme

In gânduri căzu și socotele
Cei îi pricinuiră multă jele

Pentru că socotind el în sine
Cumplita sa din cer scăpătare ;
Apoi tot pierdutul vecinic bine
Potrivind cu a sa de acu stare,
Așa răcni de ciudă și urgie,
Cât clăti iadul din temelie.

Crunți înholbând ochi apoi : „Oh mie !”
Zise : „cu totul nesuferită
Viață și nemuritorie !
Mai bine era într'acea clipită,
Când fui surpat cu mândra mea ceată,
Să fi pierit cu totul de-odată.

Că măcar muream eu fără vântă,
Dar mergând într'o nimică firea
Durerilor se punea încai țintă,
Nici m'ar ghimpa tristă pomenirea
Fericirilor mele trecute,
Curmată fiind prin moartea iute !

Ci nu mi-au priit varvara soarte,
Și în războiu îmi fu potrivitoare !
Nice a vince îmi dede, nice moarte
Lăsandu-mi această rozătoare
Și nesuferită pomenire,
Oh, crudă, nespusă pătimire !

Această dar aducere aminte
Mă apasă acum... Nu tu, Savaoate !
Căci însuși a ta de acu înainte
A tot puternicie nu poate
Alta să facă asupră'mi izbândă
Mai mult cumplită și mai neblândă.

Deci sus, Satano ! Scoală și arată
 Celui de sus, că ai încă putere
 Și măcar nu poate el să pată,
 Nici să simțească vre-o durere,
 Totuși cere a ta cumplită ură,
 Să te izbândești pe a lui făptură”.

Aceste zicând, groaznic urlă : iară
 Tot iadul răsună cu greu muget.
 Înșiși diavolii să spăimântară ;
 Și vrând să știe a Satanei cuget,
 Boierimea Tartarului toată
 Intr'o clipită a fost adunată.

Puterea aurului [VIII,2]

„Aurul acum stăpânește în lume,
 Prin aceasta cumpăr eu toate
 Inimile ; — cu mici sau mari sume
 Mijlocesc eu tot felul de păcate.
 Cela-și vinde patria pe mită,
 Cesta spre ucidere să învită.

Papa vinde darurile sfinte
 Pentru gălbănași, iar patriarhu
 Din Vizant le cumpără înainte.
 Din episcop până la ecclisiarhu.
 Toți își prevând cele cumpărate,
 Ce trebuia să fie în dar date.

„Impărații, miniștrii, pentru sete
 De argint atâtă răsboaie crunte ;
 Aurul ia cununa de la fete,
 Sparge căsătorii și nunte ;
 În scurt lăcomia nesătulă
 Toate ce's bune le întoarce în hulă.

Trecutele zile de vitejie (IX,1)

Unde sunt vitejii cei din zile,
 Eroii cei cu multă virtute,
 Care trepădau sute de mile
 Prin streine ţări și nevăzute,
 Luptându-se cu lei și gligani,
 Curățind pământul de tirani ?

Aceia nu sufereau strâmbătate
 Celui nevinovat a se face,
 Și măntuiau neamuri apăsate
 Din jugul și mânilor prădace
 A crudei robii ; — iar nici odată
 Poftea pentru acestea vre o plată,

Ah, căruntă vechime cinstită !
 Unde-s a tale sfinte tocmele
 Ce de urgie acum lumea 'ntărâtă,
 Și o îneacă în cel noian de rele ?
 Pierit-a credința cea bătrână ;
 Viclenia pe dreptate îngână.

Dar ce vinuesc eu vremea, care
 Nu lucrează fără numai pate,
 Martoră fiind și mustătoare
 Faptelor noastre mult rușinate :
 Acestor oame*, însuți ești de vină,
 Ce închizi ochii și fugi de lumină !

Ceru-ți dete minte și vărtute :
 Ceia intru întuneric să-ți lumineze,
 Ceasta la nevoie să-ți ajute.
 Ceia să-ți arate rău și bine
 Și cărarea către fericie
 Ceasta să frângă lanțul de șerbie ;

*) oame : omule.

Iar tu cu aceste daruri alese
 Covârșești însuși a ta stricare,
 Mintea ta lațuri neîncetat țese,
 Ca să te încurce fără scăpare ;
 Și ca mai lesne să te supună,
 Vârtutea-ți dai la tirani în mâna.

Acești apoi te apasă în țărână,
 Nice-ți dau să mai cauți la năltie,
 Cu râs amar vaietu-ți îngână,
 Și lanțuri a săruta te îmbie ;
 Ah ! cine acu din aceste toate
 Oame ticăloase te va scoate ?

Au doară cea moale de-acu junie,
 Ce nu a învățat alta nimică
 Fără a vâna după libovie,
 A măestri gâlceavă și intrigă,
 A trândăvi pe divan cu lene
 Și a căsca gurile prin dughene,

A se împodobi cu gingăsie
 Mai aleasă de cât o femeie,
 A-și băga în haine orice avuție !
 Aceste sunt faptele holteie
 A coconașilor de neam și de viață
 Din jupâni, până la cea mare spăță.

Acești nuna știu între cocoane
 Și din gură a-și lăuda hârnicia,
 Iar la fruntea yre unei legioane
 Unde împroașcă gloanțele cu mia,
 Valeu săracii, cum le-ar fi greață !
 Cum le-ar fugi săngele din față !

Un coif în cap, o sabie în mâna,
 Un piept neînvins, un scut în stânga !

Inimă și virtute română,
 Aceste numai pot să frângă
 Lanțul șerbiei tale cumplite
 Popoare al meu, de tot ovilite !

Până nu va fi cea mai întâie,
 A coconilor îndeletnicire
 A armelor înaltă măiestrie,
 De patrie fierbinte iubire, —
 Nu vei putea tu să-ți vii la tine,
 Să gustezi slobozie și bine !

Alta era junia română
 Pe vremea lui Vlad-Vodă, ce frânsă
 Tabăra lui Mohamed păgână
 Cu vârtutea și bătaia adinsă,
 Dar a pierit acea voinicie :
 Și tu gemi supusă Muntenie !

Iar de ai tei dregători ce voiu zice ?
 Dobândași urâți din Tarigrad !
 Prin mit aceștia vor să se ridice
 La scaun domnesc : și în urmă cad
 Rumpându-și grumazii mișelește,
 Intr'atâta trufia și orbește !

Hei, ticăloasă țară munteană
 Unde ți-e vitejia mărită
 A sloboziei tale sprijoană ?
 Cum ai remas aşa de ovilită ?
 Când te vei ridica din țerână ?
 Cine-ți va da scutitoare mâna ?

Până când vânzătorii de ostrige
 Și mitarnicii, pentru dobândă
 Nevrednice rane ți-or înfige ?
 Până când te-or pune sub orândă

Agarenii? — și atâta nedreaptă
Necăjire încă nu te deșteaptă?

Venetici flămânci de prin ostroave
Greculeți din Anadol, din Pera,
Ti-au răpit venituri cu hrisoave...
Tu le zici Arhonda, calismera!
Și te închini cu multă plecăciune,
Crezându-le toate, ce vor spune.

Ei ți-or zice, că în dreaptă spăță
Se trage dela Ahilevs cel mare
Sau din Paleologî a lor viață,
Sau doar dintr'o vară primare
A lui Odisefs celui măiestru
Care punea tuturor căpăstru.

Dar tu — de ai minte — nu le crede,
Căci basne aceste sunt ostrovene.
Ci hohoa... să lăsăm aceste sfede!
Văd pe mulți că ridică sprincene,
Și mă tem, ca, necăutând la rangă,
Să nu-mi pue Musa sub fălangă,

De care Dumnezeu să o ferească!
Insă doar, vor avea ei minte,
Și or pricepe o glumă țigănească;
Cu toate aceste, Muza mea nu minte
Și de nu va crede doară cine,
Să vie la București cu mine.

Țiganii se bat cu cireada de boi (IX,5)

De ași avea gâtul de vițel și piept
De oțel — iar glasul de bou de baltă,
N'ași putea eu versul să-mi aiept
Să cânte potrivit bătaia naltă,
Care norodul murg aici fece
Și — spun drept — că puterea-mi întrece.

Acum la rândul dintăi bătaie
 Se începuse groaznică și tare,
 Tandaler cu ochii închiși taie
 Înspri'e toate părțile — și și pare
 Că el cu a sa vitează spătă
 Oboară tot câte trei odată.

Toți țiganii acum oșteau* de aproape
 Și închizând ochii dau bărbătește,
 Unul mergând orbiș cade în groape,
 Altul tot dă și nu nimerește,
 Iar mulți neștiind cum și unde sunt
 Se treziră prăvăliți de pământ.

Spre nenoroc țiganii dăduse
 Peste cireada de boi îndrăcită,
 Care cu răpezie nespusă
 — De diavoli fiind povățuită —
 Așa lovi pre dânsii cu iuțime,
 Încât prăvăli multă țigănimă.

Tandaler gândind că-i oaste, foarte
 Vitejește învârtea arma în mâna
 Și acum își uitase și de moarte,
 Când iacă răsturnat în țărână
 Intr'o clipită el se trezește,
 Măcar că bătea voinicește.

Era un taure dela Moldova
 Căruia Tandaler tocma în frunte
 — Dând orbește — i-au fost croit slova;
 Iar taurul în coarne crunte
 Apucând îl svârli cătră stele,
 Cât gândeai că-l duc niște iele.

* oșteau : se băteau.

Dracul poartă vina [X,1]

In zadar omenirea se plângé
 Cum că a toate groaselor smintele
 Dracul poartă vină, care împinge
 Pe om la strâmbătate și rele,
 Că cercând lucrul în amănunt și bine,
 Intâia pricină din om vine !

Dacă nu ar dare omul ascultare
 La întâia cercare dimonească, —
 Iadul cu toată ceata sa mare
 Nu ar nimeri doar' să-l biruiască ;
 Dară noi lucrăm din voie adinsă
 Si totuși zicem : dracu mă împinsă.

Chieful boieresc [X,5]

Sedeau prejur de aşternută masă
 Coconițe, Coconi și Cocoane ;
 Toți fiind cu mințile voioase
 La glas de cetere și canoane ;
 Incoace, încolea sburau închinaté
 Păhare pline de sănătate.

Iar Hriza, cântărețul măiestru,
 Care în ospețe și pre la mese,
 Când arma celui Marte buiestru
 Cu stihuri nalte cânta și alese,
 Când pre fiul Venerei frumoase
 Cu viersuri line și mângâioase

Tot el desfăta și această dată
 Cu cântece line simțitoare
 Boierimea la masă adunată,
 Dragostele cântând sburătoare.
 Iar Tânără cocoană și adântă
 Si zice : „Pe Arghir, Hrizo, ne cântă !”

Iar cântărețul tocmindu-și strune
 Așa pătierea începu duioasă :
 O ! cine (cum se cuvine) îmi va spune
 Patima voastră, o pereche aleasă ?
 Libovul Ilenei către tine
 Si dorul tău pentru dânsa, Arghire ?

Satana la mânăstire [XI,2.]

Ei dar ian aşteaptă, Muză... îmi pare,
 Că mai am uitat ceva de-a spune
 Despre al Iadului Impărat mare,
 Cel cu schiptru în mâna de tăciune,
 Zvârlindu-se el aşa departe,
 Cine știe ?... doară i se 'ntâmplă moarte !

După ce Satana din căzută
 Aspră ce făcuse, abia se scoală,
 Acum gândul de bătaie își mută,
 Rușinându-l nebuna sa fală ;
 Deci nefăcând la cineva știre
 Merse pe ascuns într'o mânăstire.

Știind el acu de multă vreme,
 Că frații călugări în chilie
 Au primit pizma fără a se teme ;
 Iar pizma, iubita lui fiie,
 A născut acolo dimpreună
 Fățăria și vrajba nebună.

Luând chip de Tânără copilă,
 Stete fățarnic la portiță,
 Rugându-se de ajutor și milă
 „Fiind eu — zise — de bună viață,
 „Turcii păgâni, năpădind aseară,
 „Frați, surori și părinți îmi tăiară,

„Numai eu scăpai nenorocită
 „Prin a întunerecului scutință
 „De foame și trăpăd obosită;
 „Toată noaptea cu mare silință
 „Rătăcind mă învârtii prin pădure
 „Până sosii la aceste ziduri sure.

„Deci dacă aveți inimă creștină,
 „Scăpați-mă de moarte și urgie,
 „Dați-mi să mor încai fără vină,
 „Decât încăpând eu la robie,
 „Să-mi pierd curăție și viață.
 „Ah ! Jalnică soartă scârbeață !”

Cu lacrimi aceste, mincinoasă
 Vorbea suspinând ; iară monacii
 Privind la dânsa, acum își uitasă
 Mătăniile, ceasuri și condacii !
 Căutați la părul slobozit pe spate
 Și la pieptul gol de jumătate.

Înțelegând bătrânul părinte,
 Egumenul Gherontie, îndată
 Porunci să fi o aducă înainte
 Zicând, că măcar că este fată,
 Totuși sloboade întâmplări de aceste
 Pravila, — să intre în chilii neveste.

După ce de-amărunțul ascultată
 Fu copila, bătrânul o duse
 Într-o chiliuță singurată
 Și porunci, ca nime să nu se
 Cerce a se băga din călugărie
 Fără stirea lui în cea chilie.

O, de ai ști, pe cine închizi aice,
 Drăguțe Gherontie ! — Câte ciude
 Te-ar impresora !... Și ce ai mai zice !
 Însă acuma aș pofti eu un jude

Cu minte și făr' de părtinire
Să meargă cu mine la mănăstire,

Ca privind la frumoasa copilă,
Insuși, după drept să hotărască :
Oare putea-va scăpa de silă
Și de puterea călugărească
Întreagă și cu totul curată
Această fetiță împelițată ?

Eu zic că nu.... Și cum se arată,
Din poveste, nu zisei minciună !
Dar cine ar fi socotit vre odată
Judecând cu socoteală bună,
Ca diavolului să vie în fire
A se băga în sfânta mănăstire !

Ajunge atâta că cuconița
Imprilostită — aşa e bunișoară
Cât, de nu ar fi sosit măgărița
Ducând pe sfântul înapoi iară
Tocma pe aci, — călugării doară
Pentru dânsa ar fi fost să se omoară.

După ce în osebită chilie
Bătrânul pe fetișoară închise,
Fiindcă era după chindie,
Fieși-care ceasurile își zise ;
Și după multe ploște golite
Toate genele fură adormite.

Dară când fu pe la miază-noapte,
Vicleanul nevăzut pretutinde
Umblă și fiește-cărui șoapte
In vis pofte rele, și îl incinde* :
Pătrunzând din chilie în chilie
Și invitându-i spre necurătie.

*) Incinde : aprinde.

Feluri de închipuirি lunecoase
 Bieṭilor monaci aduce în minte
 — Ce nu se cuvin la cei cu rase —
 Trezindu-se fieši-care simte
 O nedomolită rea pornire
 In trupul său, fără de a sa štire.

Gorgonie unul mai cu îndrăzneală,
 Care mai la trei oce aseară
 De vin sorbise, curând se scoală
 Venindu-i în minte cea fecioară,
 Si negândind multe cu osârdie
 Aleargă la poprita chilie.

Pe întuneric orbecând păšește
 Numai în degete ; nici cutează
 A răsufla ; iar dacă sosește
 La dorit uștor, oh ! cum săltează
 Inima lui sub pieptul fierbinte !
 Cum fierbe săngele în vine sfinte !

Intâiu mâna pe vârtej lin pune
 Si cearcă de nu-i ușa încuiată...
 Ce noroc !... făr' de încuieciune
 Află chilia, deci se îmbărbată
 Si nesimțit pân' la pat se trage,
 Că acest fel de pofte dau curage.

Pe întuneric și fără lumină
 Pipăe, cearcă cu râvnă mare,
 Desfătata lui Adam grădină
 Pretutindine ; și într'acea stare
 Nimeri sub călduțile poale
 Mai pe urmă de cevaș viu și moale.

Copila se face că nu simte
 Si foarte greu somnul are,

Dară nici cuviosului părinte,
 Mult îi pasă de-a ei deșteptare,
 Că acum era peste gard să sară,
 De nu auzia scârțiind uscioară.

Un tropot de om ce pe furiș vine
 Oblici Gorgonie săracu ;
 Dar fiind el inimos în sine,
 Cât nu s'ar fi temut nici de dracu,
 „Care ești ? — om, diavol, sau nălucă ?”
 Strigă și într'una de piept apucă.

Gherman, chelarul era, pe care
 Il dusese la poprita chilie
 Tot aceiași poftă și 'ntâmplare ;
 Gherman la răspuns mult nu se îmbie,
 Ci îndată îi răspunde cu o pălmită :
 Iară diavolul îi întărîtă.

Tocma și Partenie sosește
 Și deschizând ușa peste dânsi
 — Pe întuneric mergând — lovește ;
 Până-s ceștia în bătaie cuprinși
 Iacă Stefan, Iosafat, Nichita,
 Pe unul, după altul îi aduce ispita.

Gorgonie pe chelar supusesese
 Și acu se începea deascărmânată,
 Un altui tufoasă barbă țese ;
 Nichita era cu pumnul gata,
 Când lovindu-se de niște lade,
 Cât era, peste Gorgonie cade.

Chelarul apucând răsuflare
 Atunci se svârcoli cu putere
 Și abia se înciripă în picioare,
 Dă să fugă, și spre ușă mere,

Dar bucnește în cap ca și un berbece
 Pe Josafat, ce căzu pe spate
 Și începu cu picioarele a bate.

Gherman întinde mâna să vază
 Cine iarăși lui în drum se pune
 Și pe Stefan de piept împumnează,
 Cesta se trage cu îmbieciune,
 Dar cela, ținându-l strâns, nu lasă,
 Pentru că foarte se mâniașă.

Gorgon pe Partenie săracu
 Nădușia; iar unul de gușă
 Sugruma pe Stefan și bolea cu
 Josafat, dându-și cu ceafa în ușă,
 Amețit căzu, gândeai că moare,
 Că numa zvârcolea din picioare.

Așa stau lucrurile, când, iacă,
 Ușa fără de veste crapă
 Și chilia în lumină se îmbracă;
 Vede bătălia cea sureapă
 Bătrânul Gherontie și se miră,
 De unde toate aceste se scorniră.

„Bogorodiță, spasinas” zise
 O, fiilor, dar ce e aceasta?
 Intr’aceia fecioara se trezise
 Dar tot zacea tînsă ca nevasta.
 Se făcea ca când ar fi însăimată
 Și de sine cu totul uitată.

Bătrânul într’astă nerânduială
 Nu știa ce întâiu are de a face:
 Ori să acopere a femeiei scandală,
 Ori pe frații bătăieși să împace.
 Deci lung stete cu minte îndoită
 Și ochii înfipți la fata golită.

Tocma pe acolea în acea minută
 Sân-Spiridon, întorcând acasă,
 Trecea, care comedia slută
 Văzând — pe de-asupra lor trase
 Cu degete sfinte un semn de cruce,
 De care pier toate năluce.

Și iată, o minune! Fata pieră
 Ca năluca din ochi... iară frații
 Parcă nu ar avea nici o putere
 Slăbesc din mâni; și resturnații
 Se scoală, mirându-se de aceasta,
 Iar mai vârtos, cum peri nevasta.

Toți cu Gherontie împreună
 Cunoșcură, cum că a fost ispita
 Satanei pre dânsii, de samă bună, —
 Mai vârtos că fratele Nichita
 Povestea, cum că dracul nu odată
 I s'a arătat în chip de fată.

Vlad la luptă [XI,3.]

Cum râul de munte primăvara,
 Când în pripă neaua se topește,
 Dintru nălțime urnind povara
 Apelor, se varsă și bujdește,
 Toate îneacă, surpă și prăvale
 Și nu e cine s'o opreasă 'n cale.

Așa Vlad neînvinsul se repede
 Cu cetele sale nespăimânte,
 Frânge, taie, ce 'nainte vede,
 Surpă, răstoarnă, calcă, străbate,
 Și nu e virtute, nici tărie,
 Să 'l contenească, sau drumul să-i ție.

Guliman își râde de Vodă și de Boieri [XII,2.]

Dar cât trăiești, de barbă căruntă
 S'asculti și de cei copți la minte,
 Ca și de nunul mare la nuntă ;
 Căci zicătoarea veche nu minte :
 Cu fată Tânără te logodește,
 Iar de sfatul Tânăr te ferește !...

Care a pătit multe, știe multe !
 Pe un bătrân ce a dus lungă viață
 Trebuie zău tinerii să-l asculte,
 Dar tinerimea noastră sumeață
 Nu vrea să audă de sfaturi bune,
 Și tot împotriva lor se pune.

Așa fu și cu țiganii, care
 Buna lui Drăghici învățătură :
 „Să nu crează la măcar ce arătare,
 „Că nu din toată pânea prescură,
 „Nici din tot lemnul se face cruce”, —
 Să urmeze nu se putură aduce.

Pentru aceia Drăghici avu dreptate,
 Că ieși din sfat și merse acasă :
 Cum auzirăți în cele cântate
 Mai nainte ; — Guliman rămasă
 Tot sfătuind gloatei bărbătește ;
 Și acest chip și dispută și grăiește :

„Adevărat ! că a râdere îmi vine,
 Când aud, că a stăpâni într'o țară
 Este lucru greu ! — Din ce pricină ?
 Au doară pentru că îi o povară
 Care să nu o poată sprijinire
 Țigăneasca noastră slabă fire ?

„Spuneți-mi rogu-vă ! Ce greutate
 Are un Vodă ? — Eu voi desvolbi-o !
 Intâiu : doarme ca și noi pe spate,
 Sau cum vra, pân ce să face ziuă,
 Apoi sculându-se bea și mâncă
 Sau își razimă capul în brâncă

„De-aci jalbe și cereri ascultă
 Și le hotărăște cum pricepe,
 Făr de a-și rupe capul cu multă
 Invățătură, ce nici îi încape
 Lui îi mintea cea domnească, de alte
 Griji mai cuvioase și mai nalte

„Precum sunt : biruri și împlinile
 Și alte a Domniei venituri grase,
 Aceste sunt mai toate a-lor cele
 Osteneli și greutăți povăroase ! —
 Intr'altele apoi, cum socotește
 Și îi vine în minte, aşa poruncește.

Și aceasta o zice Drăghici povară ?
 Dar eu vă zic, că a scobire o covată
 Este o meșterie mult mai rară
 Și mult mai grea, decât în polată
 Pe divan șezând a porunci : „Eu !
 „Cutare, din mila lui Dumnezeu,

„Poruncesc aceasta cu tărie !”
 Și cum știți voi însi celelalte
 Iară încât e pentru boierie,
 Grijile acestor tocma nu-s nalte !
 Să mă bată Dumnezeu deacă
 Ajunge tot lucrul lor o fleacă !”

„Bine zici Dumnezeu să te custe !
 Gulimane !” — strigă din multime

Gogul — „căci nădragi largi, dar înguste
 Socoteli mai toată boierime
 Are. — Ii cunosc eu din rădăcină :
 Aşa sfânta Vinere mă ţină.

Toată ziua cu ciubucul în gură
 Pe divan stârvesc, iar câte odată
 Totuşi a plesni în palme se îndură
 Şi a chiema pe un argat sau argată :
 „Bre, cioară, măi ! — strigând plin de rânză —
 „Spune, caii la butcă să prinză !

Moartea lui Tandaler [XII,6.]

Aceste zicând trupu-şi îndreaptă,
 Se scutură şi întinzându-şi braţe
 Cearcă mai cu stânga, mai cu dreapta,
 Puterea ; şi pare că se învaţă,
 Apoi ca şi când cevaş se-ar încrede,
 Hotărît spre Tandaler purcede,

Ce pe mulţi acu morţii deduse,
 Nice îi mai sta nimene împotrivă ;
 Nenorocul în cale îi aduse
 Pe Buta cel cu minte ponivă ;
 Cestui Tandaler mândru strigă :
 „Feri, de ţi-e să mai mânci mămăligă !”

Atunci Bumbul de înapoi soseşte,
 Şi chibzuindu-şi treaba sa bine
 Din toată sila se repezeşte
 Pitindu-se cu capul, şi vine
 Lui Tandaler tocma între picioare,
 Dându-i o cumplită berbecare.

Viteazul se răsturnă pe spate,
 Iar Purdea strigă în gura mare :
 „Dați acu, fraților, pe apucate,
 „Că iaca zace Tandaler cel tare !”
 Si aşa-l toacă cu ciocanul în frunte,
 Cât ii porniră lacreme crunute.

Totuș el, cea de pe urmă putere
 Culegând în sine, se ridică,
 Dară vârtutea din trup și pieră
 Si iară îndărăpt pre pământ pică ;
 Atunci lovituri nenumărate
 Vin pe el de prăjine și boate.

Capul lui mai mult nu se cunoaște,
 Si totuși mânia neînsetată
 Nu se poate în deajuns a se paște
 Pân' ce sosi a lui Tandaler ceată ;
 Atunci trupul tot zdrobit lăsară
 Si care în cotro se împrăștiară.

C U P R I N S U L

	Pag.
Tiganiada lui Ion Budai-Deleanu	3
Schiță Biografică și Bibliografică	7
Păreri critice despre Tiganiada	9
Subiectul Poemei	11
Rezumatul Tiganiadei pe Cântece și Capitole	12
Prologul	29
Epistolia închinătoare	31
Din Tiganiada :	
Invocația Muzei	37
Vlad Tepeș	38
Vin Turcii	40
Defilarea cetelor țigănești	40
Tiganii cer oameni de pază	45
Vlad și Turcii	46
Parpanghel plânge pe Romica	47
Sfinții îl ajută pe Vlad	47
Becicherec se luptă cu Balaurul	51
O zicală	51
Tiganii păcăliți de Vlad	54
Satana răsvrătitul	55
Puterea aurului	59
Trecutele zile de vitejie	62
Tiganii se bat cu cireada de boi	63
Dracul poartă vina	66
Chieful boieresc	68
Satana la mănăstire	68
Vlad la luptă	69
Guliman își râde de Vodă și de boieri	75
Moartea lui Tandaler	76
	78

